SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIÆ

A Concilio Nicæno primo uſque ad Conſtantinopolitanum generale ſecundum.

AB ALUMNIS

Collegii Græcorum exhibitum,

IN QUO

Ad uſum ejuſdem Collegii exponitur quæ qualiſve fuerit eo tempore Orientalis Eccleſia; & quid ſenſerit de Primatu ROMANI EPISCOPI.

AUTHORE

JO. BAPTISTA SALERNI SOC. JESU

Hoc Libello continentur compendioſa Arianæ conjurationis hiſtoria, & argumenta capitum, quæ ampliori volumine jam ſunt in lucem edita.

ROMÆ M.DCCVI. Typis Joannis Franciſci Chracas, Prope S. Marcum in via Curſus.

SUPERIORUM PERMISSU.

CLEMENTI
UNDECIMO
PONT. OPT. MAX.

Jo. Baptista Salerni Soc. Jesu

Um primùm huic Græcorum Collegio me destinarunt Majores mei; PATER BEATISSIME,

 idque

idque mihi negotii demandarunt, ſtudiis ut præeſſem græcæ Juventutis, graviſſima ſtatim, ac plena ſolicitudinis ſubiit animo cogitatio: Partem ſcilicet illam Apoſtolicæ Providentiæ, quæ ad Græcorum ſalutem pertinet, in mea eſſe fide locatam; meque cultorem conſtitutum earum ſtirpium, quibus imminet unica ferè ſpes afflictiſſimæ nationis: intellexi proinde, tantò impenſiùs earum fructum a me fore ſolicitandum, quantò mihi laborandum eſt curioſiùs, ne beneficia Romanæ Sedis, in populorum comparata ſubſidium, meâ negligentia corrumpantur. Maxima quidem hæc mihi extiterunt incitamenta ſolertiæ; verùm validioribus oppidò ſtimulis, ad hanc juventutem religioſiùs excolendam, meum incitavit ſtudium, Tua, PATER BEATISSIME, de Græcorum ſalute, immenſa ſolicitudo, indeque profecta in hanc domum, beneficentia ſingularis. Divinus ſiquidem animus tuus, qui

omnes

omnes novit officii partes, nullamque prætermittit, cùm sit benignus in omnes, est tamen in calamitosos longè propensior: cùmque universum terrarum Orbem complectatur beneficentia tua, majori tamen impetu ferri videtur, ad ei nationi opitulandum, quæ maximè opis indiget: Tuaque illa infinita solicitudo, quæ ignota etiam, nostroque orbe divisa regna, benefaciendo, consulendoque percurrit, sanè prætererire non poterat eam partem Solis orientis, quæ nostros penè sub oculos miserè perit; quæque eò est miserabilior, quòd ex altissimo culmine dignitatis & gloriæ, in humilitatem præcipitavit tàm miseræ profligatæque fortunæ. Et quamvis de iis, quos corripuit Photiana dementia, malè plerumque fama loquatur, spargaturque rumoribus, eorum hominum ingratos esse animos, obduratas mentes, perfidiam insanabilem, ac veluti sempiternam; ea tamen, quæ aliis intole-

randa videntur Græcorum crimina, Tibi, PATER SANCTISSIME, calamitates potiùs illius Nationis & infortunia videri solent: itaque ex earum rerum contemplatione, in aliorum animis ira nascitur, in Tuo commiseratio. Non norunt enimverò mortalium plerique beneficentiæ genus aliud, nisi abiectum illud atque vulgare, quo merentibus solùm benignè fit: altiùs evolat tua voluntas, humanæque virtutis prætergrediens fines, divina quadam ratione, benefica amat esse ac liberalis: quamobrem ea ipsa schismaticorum vitia, quæ à benefaciendo retardant aliorum hominum studia, incitant potiùs tuum, eòque tuus, ejus gentis misericordiâ frangitur animus, quò illa insanæ mentis morbo laborat magis: sic in parentum sinu, solicitiorem excitat curam, majoremque accendit amoris teneritudinem, filiorum dementia: sic Dei obstupescenda munificentia, ad genus humanum, benefi-

cio

cio omnium diviniſſimo cumulandum deſcendit, non promeritis, ſed peccatis hominum evocata. Itaque ardor ille ſolicitudinis de Græcorum ſalute, qui è ſublimi animi tui arce ſupereminet, ac dominatur, nil ducitur earum rerum vicibus quæ infra ſunt; ſed ſublimiori fertur divinoque veluti mentis ductu, ad benè de Græcis perpetuòq; promerendum; more cœleſtium Syderum, igniumque ſempiternorum, quorum curſus, non inferiorum rerum eventibus, ſed ſuperiori ſolùm gubernantur Intelligentiâ. Sed ne longiùs quàm par eſt, licentiùſque loqui videar cum Chriſti Vicario, utque eò demùm, unde digreſſus eſt, hic ſermo redeat, Tua hæc, Pater Beatissime, in Græcos, atque in hanc græcæ Juventutis altricem domum conſtans perpetuaque beneficentia, cum noſtros ante oculos obverſetur quotidiè, ſanè monet; quantâ religione ſolertiâque ſint ii Juvenes inſtituendi, in quos tanti Pon-

tificis

tificis tàm intenta eſt cura & cogitatio. Itaque omnes, quæ diligentiæ ſunt partes, cùm enixiùs cogitarem, ad quaſdam hiſtoricas atque Polemicas exercitationes animum appuli; quarum ope hi adoleſcentes, præter cæteras diſciplinas, ad germanam quoque orientalis Eccleſiæ aſſequendam cognitionem, rectis ſtudiis contenderent; eamque adipiſcerentur hiſtoriæ prudentiam, unde adverſus Photianorum errores, validior armatura depromitur: ad quod genus induſtriæ inſtituendum, illius imprimis me incitavit authoritas, quem huic Collegio moderatorem, Rectoremq; dediſti; idemq; ſimul author fuit, ut earundem exercitationum publicum aliquod ſubinde ſpecimen ederetur; eam rem, ut huic utilem juventuti, ita tibi gratam acceptamque fore confirmans. Hunc igitur curſum laboris, induſtriæque noſtræ, quem ante aliquot annos, PATER BEATISSIME, Te probante ſuſcepimus, exinde

Te

Te jubente, sumus prosecuti: quæque hoc interjecto spatio temporis, velut in umbraculis agitavimus, eorum nunc partem quandam, quæ tota est historiæ, in aspectum lucemque proferimus, libello comprehensam hujusmodi: quem libellum ut tuis pedibus, PATER SANCTISSIME, subiiceremus, tria nos potissimùm compulere: primùm, quia Tibi totus debetur, utpote qui Tua, non ab authoritate solùm sed à munificentia quoque ac liberalitate proficiscitur: Deinde, ut Tibi, quem constituit Dominus super familiam suam, hujuscæ nostræ qualiscumque Villicationis, reddamus quodammodo rationem: denique, ut Apostolicæ tuæ Benedictionis vi, atque virtute, laboribus hisce nostris, e Cœlo incrementa descendant.

ALVM-

ALUMNORUM NOMINA
Qui harum exercitationum Specimen publicè exhibuerunt, in Collegio Græcorum de Urbe.

Prefationem exhibuit.

Demetrius Chalchia Moſcopolitanus.

Primam narrationis partem.

Didacus de Marchis Albanenſis oriundus.

Secundam narrationis partem.

Demetrius Titi Monachus Baſil. Crypt. Ferr.

Tertiam narrationis partem

Alexander Damiani, Monachus Baſilianus Cryptæferr.

Quartam narrationis partem

Jo. Gritti Tipaldus Cephalenius.

Differuit de obſequio Orientalium erga Romanam Sedem

Floravantes Craſsán Cephalenius.

Habuit gratiarum actionem

Antonius Catiphorus Zacynthius.

MI-

MICHAEL ANGELUS TAMBURINUS

Vicarius Generalis Societatis JESU.

CUm Liber, cui titulus: SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE A CONCILIO NICAENO PRIMO AD CONSTANTINOPOLITANUM GENERALE SECUNDUM, à Patre Joanne Bapista Salerni nostræ Societatis Sacerdote conscriptum, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet ità videbitur: cujus rei gratia has literas manu nostrâ subscriptas, & Sigillo nostro munitas dedimns. Romæ 8. Octobris 1705.

Michael Angelus Tamburinus.

Impri-

Imprimatur

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro Sac. Palatii Apost.

Dominicus de Zaulis Episcopus Verulanus Vicesg.

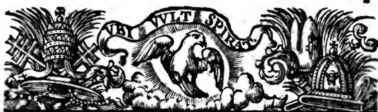
LEgi ex commissione Reverendissimi Patris Magistri Sac. Palatii Apost. priora Capita ad SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIAE à Nicæno Concilio primo ad Constantinopolitanum generale secundum spectantia, & magna oblectatione animi cuncta vidi latina claritate, brevitate, eruditione, & veterum Auctorum copia splendescere. Romæ ex Collegio Urbano 13. Martii 1706.

Ioannes Pastritius S. T. Lector jubilatus &c.

Imprimatur

Fr. Paulinus Bernardinius Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Magister.

SPE-

SPECIMEN ORIENTALIS ECCLESIÆ

A concilio Nicæno primo, ad concilium Constantinopolitanum generale secundum.

Ordo dicendorum.

CONCILIUM Nicænum primum celebratum est reparatę Salutis anno 325 sub S. Silvestro Papa, & Constantino Magno Imperatore. Constantinopolitanum verò generale secundum anno 381. sub S. Damaso, & Magno Theodo-

ſio . Inter utrumque concilium medii fluxere anni ſex & quinquaginta . Eo ſpatio temporis quinque Romani Epiſcopi ordine ſucceſſere : Silveſtro Marcus: Marco Julius : huic Liberius : Liberio Damaſus : nàm Sanctus Fœlix prætereundus eſt. Orientis verò Imperium obtinuere Imperatores ſex: Namque poſt Magnum Conſtantinum, Conſtantius filius, poſt hunc Julianus Apoſtata, poſt Julianum Jovianus in Oriente imperarunt: Jovianum Valens, Valentem Theodoſius excepit. Qualis autèm ſub his Pontificibus, atque Imperatoribus eo tempore fuerit Orientalis Eccleſia; & quid ſenſerit de Primatu Romani Epiſcopi ſcribere, aggredior. Verùm antequam ad rem ipſam propiùs accedã, juvabit opuſculi hujus ſtructuram univerſam ſub uno veluti aſpectu ponere; ut inſtituti noſtri via omnis ac ratio in ipſo primo limine pateat.

Libellum in duas dividam partes:

Historicam, atque Polemicam. In historica parte, qualis fuerit eâ tempestate Orientalis Ecclesia, & quæ tunc rerum facies in Oriente, narrando prosequar: in polemica verò, quid eadem senserit de Primatu Romani Episcopi, disserendo inquiram. Quod ad historiam pertinet, Orientalem Ecclesiam primò generatim exponam: mox singulatim de septem præcipuis Ecclesiis, quibus illa universa continetur, pauca dicam; ut scilicet lector totam priùs mente concipiat, deindè partes consideret. Totius quidem Orientalis Ecclesiæ summam in decem capita conferam: quorum primum erit de Ariana coniuratione, ab hac enim Orientalis Ecclesiæ facies, omnem eo tempore colorem duxit. Secundum de aliis Orientalibus illius temporis hæresibus, atque schismatibus; ubi Antipapistarum, tùm etiàm Orientalis schismatis prima semina indicabuntur. Tertium de malis, quibus eo tempore premebatur

Orientalis Ecclesia. Quartum de Concilio Nicæno Magno. Quintum de reliquis Conciliis, atque Conciliabulis eo tempore in Oriente congregatis. Sextum de viris sanctitate illustribus, qui eodem tempore in Oriente floruere. Septimum de incrementis christianæ Religionis per orientales regiones. Octavum de monasticæ vitæ progressu, & sacrorum rituum instauratione. Nonum de Catholicorum Orientalium obsequio erga Romanam Sedem; deque Romanæ Sedis erga Orientales sollicitudine. Decimum de statu literario, atque scholis orientalibus. Tùm descendam ad singularem septem Ecclesiarum tractationem, quam quinque aliis capitibus absolvam. Nam primò de Alexandrino Patriarchatu dicam; mox de Antiocheno; post de Hierosolymitana Ecclesia; deinde de Constantinopolitana; demùm de tribus Exarchis Thracio, Pontico, & Asiano.

Pole-

Polemicam verò partem sex dissertationibus comprehendam; quarum primâ inquiram, quid senserint de Primatu Romani Pontificis eo tempore in Oriente congregata Concilia? Secundâ verò, quid Magnus Athanasius de eodem Primatu senserit? Tertià quid senserit Magnus Basilius? Quartâ quid item senserint de Primatu Romani Episcopi, Gregorius Theologus, & Epiphanius? Hi enim Patres synchroni fuerunt omnes, atque omnes eâ tempestate floruerunt. Quintâ ex rebus gestis illorum temporum conficiam, Oriẽtalem Ecclesiam eadem tunc sensisse de Primatu Romani Episcopi, quæ de eodem deindè statuit Synodus Florentina. Sextâ demùm idem evincam aliis argumẽtis ab Oriente pariter, atque ab iisdem temporibus petitis.

Hunc autèm laborem non eâ spe, aut mente suscipio, ut de his omnibus pro merito disseram, aut materiæ par opus

promittā: ad id mihi nec satis otii unquā datum, nèc vires suppetunt: Specimen exhibeo, & illud breve, atque rude; in gratiam dumtaxat adolescentium, qui sanctissimis Orientalis Ecclesiæ institutis, in hoc Græcorum Collegio, vivunt; quorum mihi eruditio & cura commissa est. Qui sunt ætate, atque scientia provectiores de suo sibi consulant; uberioremq; orientalium rerum notitiam, si fert animus, bibant e fontibus.

Capita decem quibus pars prima historica continetur, ampliori volumine comprehensa edidimus: sed horum dumtaxat primum, hic libellus, integrum exhibebit; quo Arianę conjurationis seriem ferè omnem, cursumque, brevi compendio strictum prosequimur: reliquorum verò capitum, argumenta solúm hìc exponere contenti sumus.

PARS

PARS PRIMA HISTORICA

CAPUT PRIMUM

De Ariana Conjuratione.

UARTO Chriſti ſæculo inito, ſedato Ethnico rum furore, ſancta Dei Eccleſia reſpiraverat. Magnus CONSTANTINUS paçata omnia fecerat. Verũ ea pax brevis admodum fuit Orientalibus; namque ſtatim Ariana peſtis invaſit; quæ primùm Orientalis Eccleſiæ viſcera laceravit; deindè genus humanum universũ sùs dèque habuit. Eam flammam excitavit * AlexandriæArius presbyter, natione (1) Lybicus, incertâ patriâ, genere obſcurus, ingenio ſubdolus, literaturâ tinctus, veneno imbutus, dialecticâ multùm pollens; homo ſceleſtus ac factioſus; qui Meletio (2) an-

* *Anno* 320.

(1) *Epiphan. hæres.* 69. *Socrat. l.* 1. *c.* 14. *&* 19. *Gelaſ. Cyzic. par.* 2. *Theodor. l.* 1. *c.* 23. *Sozzomen. Ruffin. &c.*

(2) *Sozzom. l.* 1. *c.* 14.

[1] *Baron. ad ann. 310. Acta S. Petri Alexandrini.*

tea ſtuduerat; & quem S. Petrus (1) Alexandrinus Chriſti tunicam lacerantem divinitùs prævideràt. Ambitio illi cauſa extitit ſceleris ineundi; namque cùm Alexandrini Epiſcopatus libidine arderet, ubi ea ſpe cecidit, inexpiabile ſuſcepit odium (2) in ſanctiſſimum Alexandrum; cui, Achillâ ejus urbis Epiſcopo defuncto, ea dignitas data fuerat, ipſe poſthabitus: odium mox in furorem degeneravit; furor in amentiam; amentia tandèm in hæreſim. Nam cùm Alexander (3) de more ad populum verba faceret, ejuſdemq; æternitatis, atq; naturæ cum Patre, Verbum eſſe doceret; Arius, * qui de induſtria aderat, docenti Epiſcopo, per ſummam audaciam, ingenti clamore, auſus eſt intercedere, ſuamque nefariam hæreſim contra opponere: *Verbum* (4) *ex non ente factum; proinde nec ejuſdem Naturæ cum Patre, nec ejuſdem æternitatis eſſe: Patrem fuiſſe, quando non erat Filius; Patrem propterea non ſemper fuiſſe Patrem*. Quæ poſteà ſcelerata dogmata, verſiculis enervique numero ligata, in ſcriptum retulit Arius; cui ſcripto, Sotadem

[2] *Theodoret. lib. 1. hiſtor. Eccleſiaſt. c. 1. & l. 4. hæret. fabula c. 1. Cyrill. Alex.*

[3] *Teodoret. hæreſ. fabul. ib. 4. et 1.*

* *Sub annum 320.*

[4] *Athanaſ. orat. 2. contra Arian.*

Ægyp-

Ægyptium (1) imitatus, poetam improbum ac putidissimum, (2) Thaliæ nomen fecit. Hinc divisa (3) Ecclesia, atque urbs Alexandrina. Melior pars Pastori suo, levissimi quique, & moribus corrupti Ario adhærebant. Inter hos primos Arii sectatores, uti memoriæ veteres produnt, fuere Achillas, Aitales, Carponas, Arius alter, atque Sarmata Presbyteri (4): Euzoius, Lucius, Julianus, Menas, Helladius, Cajus, & Macharius Diaconi: Pistus (5) etiam, Eusthatius (6) Ursacius (7) & Valens, Saras, (8) atque alii, quorum meminit (9) Athanasius: Episcopi quoque gemini, Theonas Marmaricæ, atque Secundus Ptolemaidis - Hi verò sunt, quibus, primò àc præsertìm, Arianorum nomen accessit. Tùm scelestus hæresiarca, in quadam ejus Urbis Ecclesia Bucale (10) dicta, conventicula palàm habere cæpit; plebem in Episcopum concitare; sollicitare schismata; nefandâ heresi (11), Presbyteros, clericos, viros, feminas, virgines, quot quot ex ingenio nancisceretur, corrumpere.

2. Sed sanctissimus Alexander facinoris

(1) *Sive Cretensem, ut mavult Maimburg. historia Arian.*

(2) *Athanas. ibid. & de Synod. pag. 885.*

(3) *Epiphan. haeres. 69.*

(4) *Epiphan. haer. 69. Sozom. l. 1. c. 14.*

(5) *Epiphan. ibidem Athanas. ad solit. p. 743.*

(6) *Basil. Ep. 74.*

(7) *Athanas. or. 1. cont. Ar.*

(8) *Hierony. cont. Lucif.*

[9] *Athanas. ad Orthod. p. 950.*

[10) *Epiph. ibid. & historici passim.*

(11) *Epiph. haeres. 69. S. Alexan. apud Theodoret. li. 1. histor. c. 3.*

noris insolentiâ, & plebis periculo vehementer commotus, cùm in tanta rerum perturbatione, quid consilij caperet, in promptu non esset; concilium maturè (*) convocat (1) Alexandriæ: quo in concilio Arius atque socij, quos diximus, primò (2) damnati sunt. Tùm impius hæresiarcha igne accenso Alexandriâ furibundus (3) discedit; Orientis vastitatem, atq; pestem religionis post se trahens: discurrit per orientales Ecclesias: Alexandri violentiam, atque iniquum in se animum accusat: Episcopos pertentat; alios coram; alios per literas: querelis, in adulationem simul, & commiserationem compositis, corū animos occupat: demùm brevi effecit ut plurimi magnarū Urbium Antistites ex Oriente universo, &ipsius partes cōtra Alexandrum susceperint; & ipsius hæresim contra Verbi Divinitatem ebiberint: in his (4) memorantur Eusebius Cæsareæ, Theognis Nicææ, Athanasius Anazarbi, Thodoretus Laodiceæ, Paulinus Tyri, Gregorius Beryti, Aëtius Liddæ, Metrophantus Ephesi, Narcissus Neroniadis in Cilicia; atque alia plura execrandi generis infausta nomina.

* *Anno* 320.

(1) *Socrat. l.* 1. *cap.* 3. *Epiphan. ibid.*

(2) *Theodoret. de hæres. lib* 4. *c.* 1.

(3) *Epiphan. ibid. Theodoret. lib.* 1. *hist. cap.* 3. *Sozom. lib.* 1. *c.* 14.

(4) *Theodoret. lib.* 1. *c.* 4.

na. Sed horum (1) caput ac ductor Nicomediensis Eusebius fuit, homo aulæ quàm Religionis studiosior; qui genere, ac potentiâ multum pollebat, & veteri erat consuetudine, errorumq; societate, cum Ario coniunctissimus. Hi verò & quotquot exindè Ario defensores, Eusebio duce, sese adderent, Eusebianorum nomen suscepere. Tùm omnia in Oriente in duas partes abstracta sunt; Religio, quæ media erat, dilacerata: flamma in incendium abijt: Oriens universus flagrare cœpit: scintillæ in Occidentem usque pervadunt: fumus Ecclesiam totam obnubilat.

(1) *Sozzom. lib. 1. c. 14.*

3. Nihil reliqui sibi fecere Alexander, atque una sanctissimi quique orientalium Episcoporum, ut incendium periculi plenum extinguerent; at cùm nihil profecissent, res, juxta Canonem, Romam ad (2) Silvestrum Papam, ab ipso Alexandro delata est: Siluester cũ Constantino Magno conspirat: Incumbunt gravissimæ causæ, communi opera studioque, Sacerdotium, & Regnum: tùm Osio Cordubensi, viro ea ætate celebratissimo, in Orientẽ misso dant negotium, ut concitatissimis rebus, pro tem-

(2) *Epist. Liber. ad Constant. in Bibliotca Patrũ t. 9. quam citant Godefroy Hermãt. Vit. Athanas. t. 1. lib. 1. cap. 15. pag. 76. Baron tom. 3. p. 191. n. 59.*

tempore ac periculo, consuleret; orientalium Ecclesiarum pacem, autoritate Sedis Apostolicæ, Imperatoris brachio, & prudentiâ, quâ pollebat maximâ, maturè componeret. Neque Osio res prosperè cessit. Quare Primum generale cõcilium indictum est, atque Nicææ in Bithinia congregatum; ubi convenere Patres Reparatoris anno 325. cujus concilij specimen seorsùm inferiùs exhibebo. Amplissimus hic 318. Episcoporum conuentus, majestate sacrâ verendus, ac veluti divinitatem spirans, solemnissimo ritu, Ariana dogmata in quęstionẽ, judiciumque vocavit. Tùm, supremo aspirante Numine, sententia in (1) Arium lata est gravissima; proscripta (2) Thalia; percussa, atque damnata hæresis; retusus Eusebianorum furor. Ad hoc Patres, authore (3) Osio Romani Episcopi Legato, Fidei quandã formulam edidere, quę postea toto terrarum Orbe celebratissima fuit; & Nicænum simbolum vocari consuevit; eâque, præter cætera, Filium Patri Ομοούσιον, sivè consubstantialem statuerunt; quæ deinde una vox Ομοούσιον, tot Conciliorũ materies, atq; tot annorum contentio, negotiumque

(1) *Athanas. apol. 2. Theodoret. l. 1. c. 6. Socrat. lib. 1. cap. 5.*

(2) *Athanas. orat. 2. contra Arian. Socrat. l. 1. c. 6. Sozomen. lib. 1. cap. 20.*

(3) *Athan. ad Solitar. pag. 837. Hilar. de Synod. adversus Arian.*

fuit

fuit. Eique demùm formulæ, cùm Patres omnes, tùm gemini Eusebij, ac cæteri Eusebiani, præter (1) Theonam atque Secundũ, subscripserunt. Post hæc Ario, Pisto, Euzoio, & Arianorum plerisq; quos Alexander antea notaverat; Theonæ quoque, atque Secundo, exilij pœna addita est: (2) quam etiam pœnam, dimisso jã concilio, subiere Eusebius Nicomedię, ac Theognis Niceę; quòd abutẽtes clementiâ Patrum, nova iterũ, cõtra fidẽ cui subscripserant, molirentur.

4. Hæc sanctissimi Senatus divina consulta Arianam pestem ab stirpe convellere potuissent, si sanabile unquam foret hæreticorum ingenium: verùm aliter se res habuit: vox illa Ὁμοούσιον, quæ Arianismi petebat jugulum, quęque propter inviolabilem, atque divinam, à qua proficiscebatur authoritatem, penitus rem conficere, optatamque Ecclesijs pacem perpetuò componere debuerat, quod incredibile memoratu est, initium novi belli, atque deterioris incendij nova veluti materies fuit. Coniuratos quidem, tunc in officio continuit exilij, atque pœnarum metus; sed (3) quoniam malus custos diu-

(1) *Philostorg. l. 1. c. 9. p. 7. ejusd. suppl. ex Niceta pag. 177. Theodoret. lib 1. cap. 6. & 7. apud Hermãt. Vit. Athan. t. 1. p. 160.*

(2) *Philostor. in Addit. p. 178. ap. eund. t. 1. p. 240.*

(3) *Cicero de offic.*

diuturnitatis eſt timor, ubi animo deceſſit, ſpatiumque novis machinationibus datum, iterum per Euſebianos, quibus eadem vecordia inerat, omnia moveri, atque turbari cæpta ſunt.

(1) *Anno 326.* 5. Inter hæc (1) Alexander Alexandrinus antiſtes moritur; Athanaſius ſuccedit. Ea res gravis multò accidit Euſebianis, quibus Athanaſij fortitudo ac ſapentia formidoloſa erat: jam enim antea didicerant timere virum, cùm adverſus Arium, non dum fortè Presbiter, in concilio Nicæno ſententiam diceret: quare nova flamma furentibus iniecta eſt. Cumque deinde, quem olim Diaconum formidaverant, Epiſcopum experiri cœpiſſent; atque ab eo, divina quadam animi magnitudine, rumpi omnia ſua incæpta intelligerent, frangi conſilia, nudari dolos, odium in illum, æternum atque inexpiabile, ſuſceperunt. Hinc apud animũ ſuum duo ſtatuere Ariani, in quæ æterna bella jurarunt: Ὁμοούσιον, atque Athanaſium: quæ nefaria animi ſententia, adeò ipſis fixa & immobilis fuit, ut niverſa deinceps Euſebianorum conju-

njuratio, in hoc veluti gemino cardine, perpetuò sit revoluta.

6. Sed quo minùs Ὁμοούσιον, aperto bello impeterent sacrilegi Sectatores, Constantini summa religio erga Nicæna statuta, maximè obstabat. Quare ad fraudes, dolosamque simulationem adiiciunt animum. Apud Imperatorem fidem, obsequiumque simulant erga Nicænam Synodum. Ea simulatione (1) Nicomediensis Eusebius, atque Theognis Nicææ exilio soluti, loco (*) restituuntur. Restitutus Eusebius novas machinationes, atque artes aggreditur. (2) Constantiam Augustam Constantini sororem, jam antea occupatã ab Ario (nam nulla hæresis sine fœmina) magis transversam agit: Aulicorum amicitias emit: eorum simul animos, quibus frequens esset ad Constantinum accessus, factioni conciliat: horumque operâ, sed in primis Constantiæ, aditum ad Imperatoris gratiã sibi, suisque aperit. Tùm his præsidijs instructi Eusebiani, Episcopos innumeros, ex omni Orientis angulo, alios metu, alios pollicitationibus, aut melioris fortunæ spe, in suam partem trahere: Mele-

(1) *Theodoret. ibid.*

* *Anno 329.*

(2) *Ruffin. l. 1. cap. 11. Socrat. l. 1. c. 19. Theodoret. l. 2 c. 3.*

(1) *Sozzom. l. 2. c. 20. Athanas. orat. 1. contra Arian. Epipha. hæres. 68.*

Meletianam (1) factionẽ sibi adiungere: ubique exploratores habere; simul ministros, atque consiliorum participes: turbare omnia: genus humanum corrumpere. Quibus passibus, surdis atq; dolosis, nefaria hæresis fusa per gentes, & pistilentiæ more serpens, incredibile est, quàm latè hominum imbecillitatem oppresserit. Ad hæc Athanasium (quæ potior Arianorum cura, & cogitatio semper fuit) magnum quoque Eustathium Antiochenum, aliosque sanctos Episcopos, quos maximè sibi obstantes haberent, falsis criminibus (2) implicare; Constantino, atque humano generi universo invisos facere; conterere famam; vitam, mores notare; nil sibi reliquum ad ipsorum perniciem facere: quò scilicet aut fractis, aut debilitatis obicibus, postquam tot vires undique collegisset, posset demùm arianus torrens, libero cursu, inoffensoque impetu inundare. Ob eam rem Constantia, cœterique Aulæ proceres, quos Eusebius factioni obligaverat, quique Principis aures obsidebant, detractionibus in loco jactis, Athanasium aliosque bonarum partium

(2) *Athan. de Synod. p. 890.*

Epi-

Episcopos, apud Imperatorem, traducebant; velut homines inquietos, elatos, publicæ pacis perturbatores; qui privatis simultatibus religionis nomen obtenderent; eosque, qui suis opinionibus minimè studuissent, Ecclesiæ rebelles prædicarent. Contra verò efficiebant, ut ex ijs, quæ coniurati per summam insolentiam, contra Nicænam fidem molirentur, quędā Imperator negligeret, alia malè indulgens permitteret, plurima ignoraret; rem nunquam pro grauitate atque periculo haberet. Ita Magnus ille Constantinus, post quam Arianismo tinctos homines circum se habere cæpit, ex optimo sagacissimoq;, alius ab illo, atq;se minor evasit: ut dùm universus terrarum Orbis intelligeret, Arianam factionem esse; valere; dilatari; Nicænam fidem violare; Ecclesiæ decreta in speciem colere, re pessùm habere; moliri pestem Religionis; per latus obstantis Athanasij Ecclesiæ viscera petere: ipse interim Princeps in tenebris densissimis versari videretur. Tanta fascinatio Aulam novę Romæ, eo tempore, occupaverat, Domo Dei ardente, atq;

in flammas abeunte Religione. Hæ ſunt conſuetæ hæreticorum artes, quæ utinam cum Ariana peſte fuiſsent extinctæ.

7 His artibus proſtratam Arii rem Euſebiani erexerunt. Imperator Arium (1) ſuis literis, ab exilio, Conſtantinopolim revocat: revocatum explorat quid in animo haberet: ſimulantemque (2) reditum ad ſaniora conſilia, in Eccleſiarum communionem recipi, credulus (3) jubet. Tum ſceleſtus hæreſiarcha, cum litteris, (4) mittitur Alexandriam, eo conſilio, ut illic primò in Eccleſiam reciperetur, unde primùm exciderat. Verùm id inceptum fruſtra fuit, intercedente Athanaſio, apud quem, ut Arium reciperet, nec Euſebii artes, nec Imperatoris literæ valuere. Tunc Euſebianorũ in Athanaſium vetus ira recruduit; ſepoſitâque parumper Arii curâ, in ejus viri perniciem toti incubuere; tùm quòd eorum animi, ſaucii veteribus odiis, recentique Arii repulsâ exacerbati, vindictam anhelabant; tùm quòd quotidie intelligerent, Athanaſio incolumi conatus ſuos irritos fore omnes. Igitur divinum

(1) *Socrat. l. 1. cap. 19. 20. Sozomen. l. 2. c. 26. Ruffin. l. 1. c. 11.*
(2) *Socrat. Sozzom. ibid.*
(3) *Athanaſ. Apol. 2. p. 778*
(4) *Idem ibid. & ad Antioch. Ejuſmodi literæ ſcriptæ fuerunt ad Athanaſiũ tùm à Conſtantino tùm ab Euſebio.*

num Præsulem falsis (1) criminibus adoriuntur: quòd tributa(2) in Ægypto juberet: quòd (2) auri vi magnâ præstò fuisset Constantino rebellaturis. Sed his in vanum recidétibus audacter alia subnectunt; Meletianorum usi operâ, atque perjurio: quòd in Mareotide fregisset Ischyræ(3)calicem: quòd obtruncasset (4) Arsenium; obtruncati manum abscidisset ad usum magicæ artis. Tùm earum rerum prætextu,Concilii (5) copiam, adversus eundem Athanasium; à decepto Constantino impetrant. Initur famosum Tyri (6) Conciliabulum: ea (7) ibi fiunt, quæ horret animus meminisse: factio dominabatur, omnia miscens armis, dolis, atque sceleribus: factiosis Dionysius comes cum militibus prestò aderat: boni pauci admodum, eisque adversa omnia erant: Eusebiani ex profugis supplicibusque, evadunt repentè judices, rerumque arbitri fiunt: Athanasius Magnus, sub ipsorum pedibus,reus stare cogitur, causam dicturus ad tribunal inimicorum.

(1) *Athanas. ibid.*

(2) *Athanas. ibid. Socrat. l. 1. c. 20. Sozom. l. 2. c. 21. Theodoret. l. 1. c. 25.*

(3) *Athanas. Apol. 2. pag. 781. 791. 802 Theodoret. l. 1. cap. 28. Socrat. l. 1. cap. 20.*

(4) *Socrat ib. Ruffin. lib. 1. cap. 19.*

(5) *Athanas. Apol. 2. Sozom. l. 2. cap. 24. Theodoret. l. 1. c. 26.*

(6) *Euseb. l. 4. c. 4. Athanas. Apol. 2. Socrat l. 1. c. 20. Epiphan. hær. 68.*

(7) *Athanas. ibid. Sozom. lib. 2. c. 24.*

8 Aderant Concilio SS. Potamon, atque Paphnutius viri memorabiles, & vulneribus pro fide acceptis clarissi-

(8) *Epiphan. hæres.68.* mi: ex his (1) Potamon, cùm ea indigna fieri vidisset, in ingentem primò vim lacrimarum effusus; mox in indignationem mutato fletu, ad Eusebium Cæsareensem hujuscemodi verba fecit: *Tu sedes Eusebi; & Athanasius stans á te judicatur! adeo nè jura, legesque omnes subversa sunt? Adeo per te justitia, pudor, atque religio interiere? Nonne una simul in vinculis fuimus, cùm Tyranni Christianos persequerentur? & ego quidem indead metalla raptatus fui, crure succisus, vulneribus affectus, privatus oculo: Tu verò incolumis, integer, nullaque corporis parte minor, evasisti: quamobrem ab eodem carcere, tam diversi discessimus? nisi quod ego, ne fidem proderem, hæc omnia mala subivi: Tu, ne quid horum paterere, turpiter fidem prodidisti. Hæc fecisti Eusebi, & tamen adeò te supra effers; nec vultum demittis ad hæc vulnera testes perfidiæ tuæ: pro pœnitentia & pudore, superbiam, ac supercilium induisti: superbè sedes; Sanctos exagitas; dominaris, imperas, judicas; & judicas Athanasium!* (2) Paphnutius quoque vir sanctissimus, cùm tot Eusebianorum scelera ferre mini-

(1) *Ruffin. l. 1.c.4. Sozzomen. lib.1. c. 10. Socrat.l. 1. c.5.*

minimè potuisset, apprehensa Maximi Hierosolymitani Episcopi manu, *Surge*, inquit, *migremus hinc : nefas enim est, confessores cum simus ; & pro fide majorum tùm effossos oculos, tùm pedum flexus violatos geramus, Concilio perditorum hominum interesse* :

9. Sed Eusebiani nihilo saniores facti, Athanasium, iterum de obtruncato Arsenio, tum de fœmina violata, alijsq; plurimis fictis criminibus, causam dicere cogunt. (1) Muliercula in primis, impudentiæ, malisque moribus assueta, & Eusebianorum instructa dolis, ad frequens Concilium introducitur; vim sibi ab Athanasio illatam pejeratura: Sed eam fraudem Timotheus quidam Presbyter, vir laudatus, & Athanasio apprimè fidus, lepidè simul ac solertissimè palàm fecit: namque in medium ipse procedens Athanasium se simulans *ego ne* inquit *in domum tuam unquam diverti mulier? ego te violavi?* Cui fęmina, Athanasium rata, impudentissimè cùm respondisset: *Tu idem ipse es, qui me violasti, tu vim pudori meo intulisti*, illicò nudato scelere, doli apparuere. Exinde (2) Arsenius, quem

(1) *Ruffin. l.* 1.*c.*17.*Theodoret.l.* 1.*c.* 28. *Sozom. l.* 2. *c.* 24.

(2) *Ruffi. Sozom. Theodoret. ibid. Socrat. l.* 1. *c.* 21. *Athanas. Apoll.* 2.

Eusebiani jugulatum, ejusque manum abscissam ab Athanasio criminabātur, vivum se, atque utraque manu integrum, eidem frequenti Conciliabulo spectandum dedit: alia quoque composita crimina, patefactis coniuratorum fraudibus, evanuere: bonis indignatio summa extitit, Eusebianis ingens pudor furori mistus; Athanasius (qui vix detectis insidiis Tyro discesserat ad Constantinum) omnibus innocens apparuit; nihilominus innocens adhuc, & absens damnatur, atque Sede Alexandrina deponitur: nam quid inde moderatius expectes, ubi jura jacent, Deus contemnitur, scelus, ira, furor dominantur, & inimici sunt Judices. (1) Post hæc Eusebiani, Constantini jussu, Tyro, Hierosolymam se conferunt, Tēplum in Urbe Sanctâ, recèns ab eo positum dedicaturi: ibique, per occasionem, conventiculo inter se inito, priora scelera cumulantes, (2) Arium in Ecclesiæ societatem recipiunt. At (3) Constantinus, ubi damnatum Tyri Athanasium accepit, ratus id ritè factum, adeò asperè illum habere cœpit, ut de iniurijs expostulantem ne audire qui-

(1) *Euseb. lib. 4. de Vita Constant. cap. 43. Ruffin. l. 1. cap. 11. Socrat. l. 1. cap. 24. Theodoret. lib. 1. cap. 29. Sozzom. l. 2. c. 23.*

(2) *Athanas. Apol. 2. p. 801 ad Solitar. de Synod. Socrat. Sozzom. Theodoret. Ruffin. ibid.*

(3) *Athanas. Apol. 2. Epiphan. hæres. 68. Socrat. Sozzom. ibid.*

quidem voluerit; instantemque ut audiretur à conspectu rejecerit. Tunc Præsul sanctissimus ad Imperatorem dixisse fertur: (1) *Quoniam oppressoribus meis accessisti; habeo æquiorem Judicem, qui me simul, ac te, Imperator, judicabit*: atq; subinde petiit, uti ab ijsdem saltem Eusebianis, qui eum Tyri damnaverant, iterùm causa Constantinopoli cognosceretur; quod à Constantino egrè tandem impetratum est. Itaq; ob eam rem Eusebiani Hierosolymis Constantinopolim (2) vocantur; quò ubi pervenere sacrilegi machinatores, veteribus diffidentes, novo Athanasium crimine adorti sunt: quasi frumenti commeatum, quò minùs Alexandriâ Constantinopolim transportaretur, se jactaverit (3) impediturum. Demùm (4) Constantinus tot falsis opinionibus occupatus, Athanasium maximum virum exulem in Galliam egit: Ita Eusebiani sub Constantino Magno, quod minimè sperandum erat, ex afflicta profligataque fortuna, ad summam veluti votorum devenere: aucta viribus factio; restitutus Arius; Athanasius eliminatus; ipsi rerũ potentes facti sunt.

(1) *Iidem ib.*

(2) *Iidem ib.*

(3) *Athanas. Apol. 2. Socrat. lib. 1. c. 23. Theodoret. lib. 1. cap. 29.*

(4) *Athanas. Apol. 2. p. 729 Ad Solitar. p. 84. Socrat. l. 1. c. 25. Sozz. l. 2. cap. 27. Theod. l. 1. c. 33. Lucifer. Calarit. lib. 1. Pro Sancto Athanasio; & historici passim.*

10. Tot ſucceſſibus tumidi, eò dementiæ proceſserunt coniurationis populares, ut apud ſe ſtatuerint, (1)Ariũ in Conſtantinopolitanam Eccleſiam, invito Epiſcopo Alexandro viro Sanctiſſimo, vi & armis intrudere; at quo minùs tantum nefas audiret poſteritas, Dei Optimi Providentia intercesſit: Namque impius hæreſiarcha, cùm ad conſtitutam ſceleri diem, per compita regiæ urbis,triumphanti ſimilis duceretur; atque ingenti comitatu pergeret, Eccleſiæ vim illaturus; eo in itinere, alvo fœdè ſoluta,effuſisque viſceribus, turpiſſimo loco, exemploque memorando repentè periȷt. Hunc vitæ finem fecit, (2) *ſingularis ille ferus* populator agri Domini, vaſtator fidei, corruptor generis humani: verum ea res neque coniuratorum animos fregit;neque ſcelerum curſum tardavit: quin potius, poſt illam peſtem extinctã, factio augeri, quàm minui viſa eſt: tantum Euſebiȷpotentia, dolique valuere.

(1) *Athanaſ. orat. 1. cont. Arian. ep. ad Serap. Libell. prec. Marcel & Fauſt. Epiphan. hæreſ. 69. Theodoret. l. 1. c. 13. Socrat. l. 1. cap. 25. Sozz. l. 2. c. 28.*

(2) *Pſal.* 78. *verſ.* 14.

11. Ario extincto, Alexander Epiſcopus novę Romę vir celeberrimus(3) ſanctiſsimè obiȷt: quem morti proximum

(3) *Gregor. Nazianzen. orat. 27. pag.* 664.

mum cùm adstantes de successore consuluissent, hæc memorant (1) respondisse: *Si Episcopus quæritur, qui plebem verbo veritatis, exemploque vitæ ad pietatem instituat, Paulum eligite: si aulicus magis placeat, qui ad miscenda in aula Principum negotia promptior sit; Macedonium renuntiate*; Populus Paulum habuit potiorem; quẽ tamen vix regimini admotum Constantinus relegavit in Pontum; (2) Eusebio Nicomediæ adnitente, omnium scelerum machinatore. (3) Marcellus etiam Episcopus Ancyræ, tunc bonæ famæ(4) (namque postea hæresis suspicione haud mediocri laboravit) Eusebianorum fraudibus, sede sua motus, jussus est exulare: nempe quòd in Concilio Nicæno, aduersus Arium, in Tyrio Conciliabulo, pro Athanasio strenuè stetisset; quòd librum composuisset aduersus Asterium Sophistam Arianæ dementiæ propugnatorem, hoc illi exilii causa, atque malorum fuere: namque stare contra grassantem hæresim, pro Athanasio & fide majorum, id demùm, apud conjuratos, crimen erat, quod impunè nusquam abibat: adeò

(1) *Socrat. l. 2. cap. 4. Sozom. l. 3. c. 3.*

(2) *Athanas. ad Solit. pag. 813. Sozom. l. 3. c. 3.*

(3) *Athanas. Apolog. 2. ad Solitar. &c. Socrates Sozomen. Epiphan.*

res

res, per illud tempus, præcipites agebantur. Hæc omnia sub Constantino evenere, qui tametsi plus gratiæ fideique Eusebianis indulserit, quàm tanti Principis gloria & dignitas postularent, nulla tamen unquam Ariani dogmatis pravitas tanti viri religionē violavit: exemplumque reliquit posteritati, quàm rari sint, inter aulicos deceptores, Principes non decepti.

12. Post hæc Constantinus moriens, Imperium in Filios, testamento, divisit: Constanti, (*) & Constantino Occidens, Constantio Oriens obvenit. Id testamentum eidem Constantio allatum fuisse memorant ab (1) Ariano quodam presbytero, qui tam bonam nactus occasionem, incauti Juvenis animum facile suis erroribus occupavit. Infelix Princeps, eo testamento, veluti aureo quodam poculo, hæresis venenum tota mente bibit, propinante Ariano; eodemque tempore Imperator, & perfidus evasit. Tunc demùm superstitione corruptum Imperium, atque Imperio armata superstitio Religionem oppresserunt: indeque ultima Orientis calamitas, atque extrema omnia mala fluxere:

(*) *Anno* 337

(1) *Ruffin. l.* 1. *cap.* 11. *Socrat. lib.* 1. *c.* 26. *Sozom. l.* 2. *c.* 32. *Theodoret. l.* 2. *c.* 2.

xere: quid enim æqui, moderatique ſperandum eſt, ubi conveniunt, unaq; ſimul dominantur poteſtas, atque perfidia. Depravato Principe, eos quoque ſibi parant Euſebiani, qui Principi proximiores forent vel dignitate, vel gratiâ; in primis nobiles (1) fœminas, quarum ubique maxima potentia eſſe ſolet: atque in his ipſam Auguſtam: tùm (2) ſemiviros, qui apud Conſtantium valebant plurimùm; præſertim (2) Euſebium Eunuchum, reliquorum præfectum, & mortalium ſceleratiſſimum; cujus (3) arbitrio, Aula, Imperiũ & Imperator agitabantur. His Conſtantium, veluti vallo quodam, circum obſident; ne ſemel irretita fera unquam è manibus elaberetur.

(1) *Athanaſ. ad Solitar. p. 819. atque alii paſſim, &c.*

(2) *Athanaſ. ibid. p. 834. Gregor. Nazianz. orat. 23.*

(3) *Athanaſ. ibid. Amnian. Marcell. lib. 18. Iulian. Imp. ad Atheniens. p. 501.*

13. Dum hæc agitarentur in Oriente, Romæ S. Silveſter diem (*) obiit paulò ante obitum Conſtantini: ſuccedit Marcus: qui etiam poſt paucos menſes, vitâ (*) defunctus eſt: Marco ſubrogatur (*) Julius: eodemque tempore Julius Eccleſiæ, Conſtantius Imperij moderamen ſuſcipiunt. Initio novi Regni Athanaſius, ſocijque calamitatis Epiſcopi (5) liberantur exilio: nam-

* *In fine anni 335.*

* *Anno 336.*

* *Anno 337.*

(5) *Socrat. l. 2. c. 2. Sozom. l. 3. c. 1.*

namque, uti (1) ferunt, Constantinus moriens scripto commendaverat filijs, Athanasiũ exulem uti reducerent. Sed Athanasij restituti (2) Constantinus junior precipuam gloriam tulit; nec defuit studium Constantis; nam utrique Principi, tanti viri virtus maximo in pretio erat; & neuter Ariana superstitione laborabat: Felicissimi Juvenes Occidentalis Imperij sorte; quibus, procul ab ea peste, integrâ fide, sanoque animo esse licuit. Constantius contra, coopertus Arianismo, Athanasij reditũ ægre habuit; verùm tolerare necesse fuit; nam neque violare voluntatem Patris extremam; neque Fratrum inimicitias per initia Regni suscipere è re sibi fore arbitrabatur: sed tamen Eusebianis, in Oriente, omnia permisit; qui ubi rerum potentes facti sunt, religionem omnem, quã jamdiù animo exuerant, fronte simul excutiunt: Nicænam fidem & Homousion palam aggrediuntur, excusso pudore, ac simulatione depositâ: supercilium intolerandamq; superbiam induunt: minas ubique spargunt: spirant furorem. Adeò rebelles animi, Aulæ aurâ, & Principum favore insolescunt.

(1) *Athanas. Apol. 2. p. 809 Socrat. lib. 1. c. 31. Sozzom. lib. 3. c. 2.*

(2) *Ex Epistola Constantini Iunioris ad Ecclesiam Catholicam Alexandriæ, apud Athan. Apolog. 2. pag. 805.*

14. In-

14. Inde (1)conceptis ſceleribus admovent manum. Epiſcopos nuper cum Athanaſio reduces, iterùm pellunt; in his Marcellum Ancyræ, & Paulum novæ Romæ; cujus Epiſcopatum (quod diù agitaverat animo) (2) Euſebius ipſe, poſt aulam miſere perditus, Nicomediâ repudiatâ, occupavit. Athanaſium in primis, cujus reditu maximè urebantur, falſorum criminum invidiâ onerant, apud Conſtantium; noviſque machinis ſede Alexandrina parant movere; interim (3) Piſtum quendam, veterem Arij popularem, Alexandriæ ſtatuunt Epiſcopum Arianorum: ſplendida faciunt arbitria de Oriente univerſo: miſcent omnia ſus dèque.

(1) *Athan. ad Solit. p. 813. Apolog. 2. pag. 727. Socrat. l. 1. c. 5. Sozom. l. 3. c. 3.*

(2) *Idem ib.*

(3) *Epiphan. hæreſ. 69. Athan. Apolog. 2. p. 741.*

15. Ea fama alto vulnere percuſſit Romam; ingemuitque Julius Pontifex, eò loci deductam audiens in Oriente Religionem: ruere Fidem; graſſari Hæreſim; ſubverti jura, legeſque omnes: nova Exempla in Eccleſiam, atque intoleranda introduci; ut Epiſcopi ad arma Religionem deducerent: ut vi militum, ac prophano Principum arbitrio agitarentur judicia Sacerdotum: ut Patriarchæ pellerentur ſedibus, de Epi-

ſcopis arbitria fierent, inconſulta Romana Sede. Hærebant animo, Tyri, & Hieroſolymis, & novæ Romæ ab Euſebianis ſub Conſtantino patrata ſcelera; idque vulnus recrudeſcebat eorum famâ, quæ recens facta vulgabantur; & longè adhuc pejora timebat ſub Conſtantio futura, Principe depravato, atque in deterius, quotidie magis magiſque ruente. Itaque muneris ſui memor Chriſti Vicarius, ad ea mala extinguenda, adjecit animum, curamque omnem. Juris judicia (1) conſtituit Romæ: de Athanaſio imprimis, & Euſebianis, apud ſe fieri quæſtionem jubet: vocat partes ab Oriente: tùm ſuos Athanaſius Romam legat (2) procuratores: ſuos quoque expediunt (3) Euſebiani. Eâ re vulgatâ (4) Epiſcopi ex omni Ægypto Alexandriam feſtinanter convenientes, teſtimonium Synodicè adornarunt; quo innocentiam ſui Patriarchæ teſtatam Julio facerent, exploratamque; quod teſtimonium, properanter per Legatos, miſerũt Romam. Idem (5) Epiſcopi ex ditione Antiochena plurimi præſtitere: volant epiſtolæ in Occidentem; curſitant nuncii ultrò

(1) *Athanaſ. Apolog. 2. pag. 746. 800. etc. 727. & alibi. Ad Solit.*

(2) *Idem ib. pag.* 743.

(3) *Idē Theodoret. l. 2. c. 6. Socrat. l. 2. c. 3. Sozzom. l. 3. c. 2.*

(4) *Athanaſ. Apol. 2. p. 720 Hilar. contr. Arian. Athan. ad African p.* 940.

(5) *Athanaſ. Apol. 2. p. 745 768.*

ultrò citròq; (1) Romam, ab omni parte Orientis, Episcoporum confluunt multitudines, ut vectores publici non sufficerent; pars pro Athanasio; alii contra: Oriens movetur omnis: completur Roma Orientalibus: nunquam præclariùs vis, atque Majestas Romanæ Sedis apparuit: intellexitque tunc maximè Terrarum Orbis, se, in ejus Sedis Imperio atque tutela, positum esse.

(1) *Athanas. Apol. 2. ad Solit. ex epistola Iulii ad Eusebian. apud eūdem Athan. Socrat. Sozomen. Theodoret. &c.*

16. At (2) Eusebiani, ut ostentatione fiduciæ timorem Athanasio injicerent, ultrò Julio instant, ut judicium fervidè persequatur: ubicumque velit Concilium ea de re fieri jubeat; vel si maluerit, solus, causâ cognitâ, sententiã ferat. Julius (3) Concilium quoque indixit, habendum Romæ; quò inclytum magis judicium foret: neque contentus procuratoribus, ipsum vocat Athanasium; citat Eusebianos, ut præsentes se Romæ sisterent. Athanasius convolavit, dicto audiens, & sui securus: Eusebianis angustiæ, ac trepidatio extiterunt: nam ea verba magnifica, quibus paulò ante, per vanitatem, id judicium urgere videbantur, excussit repentè primæ Sedis propè admota potestas

(2) *Athanas. ibid. pag. 575.*

(3) *Athanas. ibid. Theodor. l. 2. c. 3. &c. Iulius Papa ibid.*

(1) *Iul.Pap. lit. ad Euseb. ibid. Athanas. ibid. pag. 632*

(2) *Idem ibidem, & historici passim, &c.*

(3) *Iul. Pap. ibid. apud eũdem. pag. 577. & 582.*

testas. (1) Itaque rati, sibi Romæ neque Constantii favorem, neque vim armorum auxilio fore, causæ suæ minus fidentes, timidique scelerum conscientiâ, quo minùs Romam venirent inanes causas excogitarunt; prætendentes bella Persarum, quasi impedimento essent ad illud iter suscipiendum. Verùm (2) Julius, cùm per litteras, tùm per Legatos Elpidium & Philoxenem, iterare jussa; sollicitare; urgere: illi contra, detentis Legatis, huc illuc tergiversari; nectere moras; diem ex die ducere: annus, ea in expectatione, ferè consumitur.

17. Interim Athanasii mora in Urbe Roma minimè otiosa erat: namque accusatores suos, qui Eusebianorum procuratione fungebantur, coram Romano Pontifice, perjurii, omniumque scelerum (3) convictos exagitabat: suam innocentiam ac fidem, inimicorum dolos, fraudes, atque perfidiam publicæ luci exposuit; tantumque (3) pudorem eisdem Eusebianorum procuratoribus injecit, ut Româ, intempesta nocte, aufugerint, metu ac desperatione precipites.

18 At

18. At (1) Eusebiani, ubi quotidiè magis compertum habent, malè sibi res in Occidente procedere; certi obfirmatique, Romanum non subire judicium, ad extrema se se projecere consilia: statuentes concilium inter se habere in Oriente, procul à Roma, & ab officio. Dum hæc agitarentur, Constantius cōventum Antiochiam cogebat Orientalium Episcoporum, ut celebriori pompa, rituque solemnissimo, aureum Dominicum dedicaretur. Templum id erat memorabile, quod pridem Antiochiæ à Constantino Patre fundatum, ipse recèns, cultu splendididissimo, absolverat; & cui ab ornatus splendore, auroque multo, *Aurei* nomen accesserat. Eam Encæniorum occasionem, aut forte oblatam, aut arte potiùs quæsitam, arripientes Eusebiani, Antiochiam convolavere; ibique, apertissimo secessionis genere, Antiochenum Conciliabulum instruxere, grande nefas machinaturi. Ea fama intentum Terrarum Orbem suspensumque tenuit, quorsùm tandem id inceptum erumperet; sed in primis Julium Pontificem cōturbavit; pessima facinora metuentem ex illo

(4) *Athanas. ad Solit. pag.* 815. *Theodoret. l. 2. cap.* 3. *Consule Hermant. Vit. Athanas. t. 1. l.* 5. *c.* 9.

globo conjuratorum: Athanasius quoque, summa celeritate, in Orientem, eâ causâ, rediit; anxius atque sollicitus de periculo urbis Alexandrinæ, cui præsertim, procellas ac tempestates, turbo ille Antiochenus minari videbatur.

19. Sed ejus conventiculi exitus opinione deterior fuit; nam sacrilegi machinatores, contemptis jussis, violataque Majestate (1) Romanæ Sedis, calcatis legibus institutisque majorum, ab obsequio apertissimè discesserunt: quin etiam, ejus causæ arbitrium sibi arrogantes, judicium Julii Pontificis statuerunt antevenire: Procul à Roma omnia sibi prospera, ac tuta fore: eò jam loci, & roboris conjurationem devenisse, ut timeri magis deceat, quàm timere: se in Oriente, sub tutela Constantii, collocatos, extra ictum Romani fulminis esse: in factione satis virium, atque potentiæ; satis in aula præsidii, atque securitatis habere: arma, præ juribus, valitura. In eo (2) igitur Antiocheno Conciliabulo, Eusebiani, ex reis in quæstionemq; vocatis, repentini Judices consedere; tùm raptim præcipitata sententiâ, Athanasium, maledictis one-

(1) *Apud Athanas. Apol. 2. pag. 753.*

(2) *Athanas. ibid. Socrat. lib. 2. c. 5. 6. Sozom. l. 3. cap. 5.*

oneratum, iterum proſcribunt; hoſtem Religionis judicant; convictum ſceleris; eoque etiam nomine reum, quòd Tyri depoſitus, ſine juſſu deinde alterius concilii, ſedem iterum recepiſſet: pro Athanaſio, eorum ſuffragiis exauctorato, Alexandriæ renũtiant Epiſcopum (1) Gregorium quendam Cappadocem, expertem religionis hominem, crudelem, improbum, ſceleratiſſimum: ſimilia decernunt contra Marcellum Ancyræ, & Paulum novæ Romæ, & Aſclepam Gazzæ, atque alios plures bonarum partium Antiſtites: alia item de Oriente ferè toto miſcent arbitria ejuſdem iniquitatis, & arrogantiæ: jura, leges, humana, divinaque omnia confundunt.

(1) *Athan. ad Orthod. p. 930 ad Solit. pag. 860. 944. Apol. 2. p. 749. Gregor. Nazianz. orat. 21.*

20. Sed ea (2) mihi civilia veluti ſcelera fuiſſe videntur, initia dumtaxat, ac rudimenta malorum; quæ ab his initiis exinde profecta eſt, ea verò tempeſtas, atque ruina fuit. Nam Euſebianorum crudeles animi, effuſi ad omne ſcelus, feroces, irrequieti; pro certo habentes, ea ipſorum præclara conſulta, infirma irritaq; futura, ſi prodirent inermia, Conſtantium urgent,

(2) *Athanaſ. ad Orthod. p. 944. Apol. 2. p. 749. ad Solit. p. 815.*

omnium conſcium atque participem, uti Antiochenis incœptis manum daret, armatam vi & imperio; ingenioque Principis, ad crudelitatem ſatis projecto, ſæva inſpirant horridaque conſilia: crudeliſſimæ inſectationis initia movent. Tum, Imperatoris nomine, iniqua per Orientem, & acerba vulgantur edicta: Athanaſius, ſimul Epiſcopi Athanaſio conſentientes, ſedibus moveantur ſuis: Eccleſiæ illis tradantur, quos Euſebiani ſtatuiſſent: his pareant, atque cum his conſentiant populi, atque Urbes: repugnantes, extrema omnia patiantur; bonorum direptiones, cruciatus, exilia, cædes. Ad hæc juſſi Provinciarum Præfecti, atque militiæ duces, uti lictores, arma, milites, petentibus Euſebianis promptè ſuppeditarent. Ita demùm Ariana conjuratio, quę hactenùs dolo magis fraudibuſque pugnaverat, exindè nacta Principem, & Imperium, in perniciem Religionis, armata ferro prodiit.

21. Quæ autem fecerit Arianorum armata crudelitas, & furor prævalens, horret animus memorare, & manus in ſcribendo hæret. (1) Gregorius in primis

(1) *Idem ibidem Socrat. l. 2. c. 8. Sozzomen. l. 3. c. 5. Baron. Hermant. Vit. Athanaſ.*

mis cum Præfecto Philagrio, Arsacio Eunucho, ac Duce Balacio, hominibus sceleratissimis, stipatus armis, atque militibus, Alexandrinam in urbem, populatoris in morem, improvisus irruit, ac furibundus; cui Eusebiani dederant in mandatis, ut per incendia & cædes, Ecclesiam occuparet: Athanasium Episcopatu, atque animâ exueret: Fidem Nicænam popularetur: ejus fidei tenaces igne ferroque absumeret. Sed Athanasius, ab illa ruina divinitùs ereptus, evasit: plebs, aræ, templa, Alexandriæ pars melior, furoris prȩda fuere: Nam qui fidem, vitâ & fortunis, potiorem haberent, ii, vi & armis miserandum in modum oppressi sunt: immissæ in eosdem turmæ armatorum: Judȩi, Idolorumque cultores, ac pessimi quique jussi, ut in eorum domos, fortunas, liberos, animas; in virginum pudorem, matronarumque honestatem, pro libidine grassarentur. Tùm direpta Templa, & impudicitiis cædibusque conscelerata: subversæ aræ; data canibus Sancta; cæsi Sacerdotes; nudatæ Virgines; raptatæ crinibus Matres familiarum: Spumant viæ, sanguine baptizato;

oppletur Alexandria, Catholicorum cadaveribus: scelus undique, luctus, vastitas: nusquam atrociùs à Tyrannis sævitum est.

22. Exinde Gregorius, quoniam non dum expleta cruore, ipsius erat sitis, Alexandriam relinquens luctu obvolutam, & recenti sanguine adhuc fumantem, per Ægypti (1) reliquas partes, perque totam ditionem Alexādrinam, ipsosq; recessus penitissimos Monachorum, crudelitatem circūduxit, ferocem atq; cruentam; proscribendo, cædendo, jugulādo quot quot ab Ariana factione duceret alienos: in quibus memoratur clarissimâ famâ confessor Potamon, quem Gregorius verberibus comminutum necavit; ultus dicendi libertatem, quâ vir fortissimus, in Tyrio conciliabulo, Eusebium, uti diximus, exagitaverat. Magnum quoque Antonium, per illam Gregorianam incursionem, injuriis memorant violatum; cùm ab ipso Gregorio, qui virum, terræ cœloque sacrum, maledictis impetere ausus est, atque pro vili habere; tùm à duce Balacio Gregorii comite perpetuo, scelerumque ministro; qui ejusdem divini viri

(1) *Athanas. ad Solitar. Apol. 2. de Vita S. Antonii tomo. 2.*

viri literas, pietate consilioque plenas, in frusta dilaceratas temerarius calcavit. Sed eam temeritatem, paulò post, morte luit dux Balacius: nam suo ipse discerptus, atque protritus ab equo, quem in impium Dominum ira Dei concitaverat, post triduum miserè periit.

23. Dum ea fierent in Ægypto, parte alia (1) Eusebiani, qui omnium Ecclesiarum prædam spe, atque animo devoraverant, Orientis solis provincias reliquas, à Syria in Thraciam, per Præfectos & milites, eâdem ferè vi ac ferocia populabantur. Nicænæ Fidei Præsules, moti passim sedibus suis, pars affecti verberibus, alii catenis onerati, ante oculos attonitæ plebis, extra urbes raptabantur: pro his invadebant pessimi Arianorum, sacrilegi, crudeles, catholicorum sanguinem anhelantes; satellites veriùs quam Episcopi. Ita dùm sanctè Romæ consulitur, Oriens universus dilaceratur.

(1) Epiphan. hæres. 72. Athanas. Apol. 2. pag. 762. Theodoret. l. 2. c. 6. Socrat. l. 2. c. 11.

24. Sed insolentissimæ tempestatis fragor Romæ exauditus, Pontificis Maximi aures, atque animum feriit: terruit urbem; diremit consilia pacis. Tunc

demum Ariana conjuratio pro merito timeri cæpit; reique atrocitate attonitos mortalium animos tenuit: & sanè illius temporis imago multò lacrimabilis, aspectuque horrida videtur mihi fuisse: revecta Ecclesia,turbine repentino, ad tempora sanguinis, ac Tyrannorum: tempestas in Oriente: in Occidente fluctuatio: Religio in mari: in promptu naufragium: ubique metus, atque periculum:quibus rebus commotus terrarum Orbis, atq; immutata facies humani generis erat. Et augebatur in dies Romæ dolor adventu profugorum Orientalium,pejora nuntiantium,quàm quæ fama vulgaverat.

25. Tum Julius, de Athanasio quærens sollicitè, simulatque (1) compertum habet ubi lateret, illum celeriter è fuga & latebris Romam reducit: (2) exinde quinquaginta Episcoporum cōcilium, eo ipso, quem antea designaverat,dic,æstuans Ecclesiarum solicitudine, atque ardens animo,aggreditur.Fama est,inter ejus amplissimi concilii Patres, Vincentium Capuæ, atque Osium Cordubæ, multosq; Occidentales fuisse: sed Orientalium Episcoporum pars major

(1) *Socrat. l. 2. cap. 8. 11. Sozzom. lib. 3 cap. 5.*
(2) *Athanas. Apol. 2. p. 245 Consule Godefridum Hermant. Vit. Athan. l. V. cap. 19.*

major erat: in quibus memorantur præsertim, Athanasius, Marcellus Ancyræ, Asclepas Gazzæ, Lucius Hadrianopolis: tùm (1) alii ex Thracia, Cœlesyria, Phœnicia, & Palestina, quos Romam plurimos, veluti ad littus securitatis, tempestas illa orientalis detulerat. Hi postquam initum concilium fuit, de atrocissimo scelere sevitiâque Eusebianorum, de immensa Orientis calamitate, ac de sua quisque injuria, apud Julium expostulantes, majestatem Romanæ Sedis obtestabantur; in cujus fide, atque tutela esset positus terrarum Orbis, sive quà dies occidit, sive quà oritur: ejus Sedis esse, pro potestate Principatus & amplitudine juris, omnium ubique Sacerdotum injurias vindicare; subvenire miseris; prohibere vastitatem Ecclesiarum. Julius cum lacrymis excipiens, quæ ab Orientalibus exponebantur, eademque in capacem animum altè dimittens, postquam multis exagitasset Eusebianorum audaciam atque perfidiam, ritè perpensis omnibus, sententiam demùm pronunciavit, veteribus memoriis celebratissimam: Tyria, & Antiochena Eusebianorum acta, ve-

(1) *Iulius Papa Epist. ad Euseb. apud Athanas. apol. 2. pag. 584.*

luti temeraria, scelerata, impiaque rescidit; (1)tùm Athanasio magno causam adjudicavit: item Marcello: postremò Paulum, Lucium, Asclepam, & reliquos Episcopos ab Eusebianis ejectos, loco ac dignitati restituit.

(1) *Athanas. apol.2.p.750. Socrat. lib.2. cap. 11. Sozom.l.3.c.7.*

26. Non dùm dimissa Romana Synodus erat; cùm Philoxenes & Elpidius, quos Julius, ad solicitandum Eusebianorum adventum, in Orientem legaverat, tristissimi rediere. Hi Eusebianorum insolentissimas ad Julium literas(2),& in historia famosas attulerunt: quibus literis facinorosi homines, inter cætera querebantur, quòd Athanasium atque Marcellum, illum Tyri, hunc Constantinopoli synodicè notatos, in communionem Romanus P. recepisset: tùm secessionem apertiùs, aliaque fædiora minabantur, ni Julius, Antiochenis ipsorum actis, suffragator accederet: addentes (3) per summum nefas: *nil Romanum Episcopum præstare Orientalibus, neque ex magnitudine Vrbis, extimandam Episcoporum authoritatem*: quâ voce, sanè insolenti, Primatum Ecclesiæ, haud obscurè, carpere visi sunt. Nimirum *sceleratus quisque asperrimè recto-*

(2) *Socrat.l. 2.cap.13.*

(3) *In Epist. Iulii apud Athan. apol. 2.*

rectorem patitur; & gens assueta humana, ac divina omnia contemnere, nil sanctum unquam, & inviolabile habere potest. Hæc autem prima semina hæresis in Romanæ sedis authoritatem videntur mihi fuisse; quæ jacta tunc ab Arianis in Oriente, per tempora deinde Photii, in luctuosam malorum segetem abierunt.

27. Eæ (1) literæ in Romano concilio sunt recitatæ, cunctis indignatione frementibus: verum in rebelles Eusebianos, nihil gravius consultum:neq; enim opportunum Julio visum fuit, illos, etsi omni supplicio dignos, anathemate percutere; veritus,ne vis ejus fulminis, ruinam Orientis traheret irreparabilem; sed neque aliud Romanus Pontifex movit quidquam, quo Religionis eversor Constantius offendi concitarique posset; periculosum fore ratus, pungere feram sponte ferocientem; nec è re futurum Religioni sperabat, urgere principem per se præcipitem, & jam in schisma ruentem, cum Eusebianis, & Oriente universo. Itaque iram premens, uti tempora postulabant, Epistolam, suadente concilio, ador-

(1) *Athanas. apol. 2. p. 759*

adornavit, Pontifice sanè dignam; authoritate plenam, & mansuetudine temperatam, quam in Athanasii (1) scriptis habemus integram; eâque Eusebianis mitiùs quàm pro scelere rescripsit; conciliumque posthæc dimisit.

(1) *Apolog.* 2.

28. Latam à Julio sententiam, præter Eusebianos, terrarum Orbis reliqus venerabundus excepit: Constantius, etsi egrè tulerit, illam tamen extemplò violare minimè ausus est, primæ sedis veritus majestatem: Episcopi Orientales profugi, eo judicio recreati, pars in suas Ecclesias rediere, ejusdem Pontificis muniti literis; alii, pacatiora tempora expectantes, in Occidente substiterunt: Eusebianorum contumax, & obstinatus animus hæsit in scelere atque perfidia. Athanasius quoque in Occidente moram produxit, cui, in manus inimicorum, ferro adhuc instructas & vehementiùs concitatas, se se inserere, tutum non erat.

29. Post hæc (2) Eusebius Constantinopolitani usurpator Episcopatus, cujus manibus cõflagrabat Religio, author & actor tantarum tragædiarum, è vivis excessit, sui rationem supremo Judici

(2) *Sozom. l.3. cap.6. Socrat. l.2. c.13.*

dici redditurus; quo mortis genere incertum est. Catholici Ecclesiam novæ Romæ, Paulo (uti jusserat Romanus Pontifex) reddiderunt: factio Macedonium renuntiat ejusdem urbis Episcopum; adnitentibus Theognide Nicææ, Mari Chalcedoniæ, Theodoro Heracleæ; Ursacio item atque Valente, qui exinde, sublato Eusebio, factionis duces, ac veluti principes extiterunt. Plura hic de Paulo & Macedonio scribenda forent, quæ tamen præterire silentio, properanti mihi necesse est: pauca solùm de utroque dicam. Paulus vir longè maximus, per varias temporum vices, subinde novæ Romæ restitutus ab Episcopo (1) Romæ veteris, ac subinde à Constantio, moliētibus Arianis, sede urbeq; motus; demùm Orientis finibus exterminatus, primò Thessalonicam discessit; Singaram inde catenatus est ductus; posteà Emesam; postremò Cucusum; ubi pro justitia, & Fide, ab Arianis crudelissimè strangulatus occubuit. Macedonius verò Pauli, iniquissimus ac sempiternus hostis, Episcopus novæ Romæ sæpè designatus ab Eusebianis, sæpè renuntiatus, eâ denique

(1) *Socrat. l. 2. c. 11. Sozom. l. 3. c. 7.*

que Ecclesiâ, vi armorum, per incendia, & cædes potitus est. Tùm scelere partam sedem diù obtinuit, horrendis consceleratam criminibus, ac nefariis erroribus depravatam; donec eâdem sede pulsus, Pneumatomachorum factus hæresiarcha, virus contra S. Spiritus divinitatem evomuit.

30. Sed eo spatio temporis, quod inter memoratã Romanam Synodum, atque illam, quæ postеà Sardicæ habita est, medium fluxit, hic rerum status, ac modus fuit. Eusebiani, quorum obduratæ mentes neque Julii sententiâ flecti, neque Eusebii jacturâ frangi potuere, identidem Antiochiam convenientes, novis fidei cudendis formulis operam dabant; quas per literas, nunciosque mittebant Occidentalibus, præsertim verò Constanti, cui sani rectique videri cupiebant. Pars melior, duce Julio, cum Athanasio, & Osio, & Maximo Trevirensi, eorum fraudibus detegendis maximè intenta erat, ne Constantis (quò spectare videbantur Eusebiani) aut mens, aut voluntas caperetur. Athanasii causa, inter Julii sententiam, & pertinaciam conjuratorum, pen-

debat

debat anceps: Gregorius Eusebianorum præsidio fretus, atque pro vili habens Julii judicium, ex Alexandrina sede regiè, seu potius tyrannicè nihilo minùs dominabatur. Athanasius arcebatur procul ab Oriente armis, atque terroribus. Constantii mobilis animus, ductu arbitrioque ferebatur Arianorum. Constans in Occidēte Religioni studebat. Julius Pontifex, in tanta rerum desperatione, diu noctuque vigil, aleam periculi plenam incredibili dexteritate tractabat; ne spem pacis præcipitaret; interim Arianismus latè serpens, Orientem depascebatur: iisque rebus sex ferè anni consumpti sunt.

31. Dum (1) eo res loco essent, cùm neque finem mala, neque modum habitura viderentur; nec radius serenitatis ullus afflictis mortalibus affulgeret, Julius Pontifex ad generale Concilium adjecit animum; ratus, non alia via, tantas discordias dirimi posse. Igitur cum Osio Magno, & Maximo Trevirensi, Constanti optimo principi facilè persuadet, uti regias manus, ei commodaret operi, unde Christianæ reipublicæ salus, & requies unicè speraretur. Constans

(1) *Hilar. fragm. Athan. apol. 1. p. 476. Theodoret. l. 2. cap. 3. Socr. lib. 2. cap. 16. Sozom. l. 3. cap. 10.*

ſtans, ut amātiſſimus erat Religionis ac pacis, & rem ipſe ſuſcepit fervidè, & Conſtantium quoque fratrem in ſuam, ac Pontificis voluntatem traxit; metu, an gratia, incertum eſt. Decernitur generale Concilium; indiciturque de more terrarum Orbi. (1) Sardica eligitur, Illyrii civitas, Daciæ caput, in confinio ſita Occidentalis, atque Orientalis Imperii; ob eamque rem cùm Occidentalibus, tùm Orientalibus viſa opportunior: neque ſuſpectus locus eſſe poterat Euſebianis, utpotè in ditione Conſtantii, & longè poſitus ab Urbe Roma. Tùm ritè omnibus adornatis, concilio Sardicæ habendo, Romanus de more Pontifex, diem dixit. Exinde inſtauratæ ſalutis anno 347. ex omni ferè Europa, & Aſia, & Africa Epiſcopi convenerunt; quibus, pro Julio, præfuit (2) Oſius, perpetuus ductor, atque pater Conciliorum, atque una Philoxenes, & Archidamus ab eodem Romano Epiſcopo legati. Adfuit quoque Athanaſius magnus, ſimul, Marcellus Ancyræ, atque Aſclepas Gazzæ; quorum causâ in primis, ea Synodus agitabatur. Sed (3) Euſebiani, quibus legitima juris

(1) *Athan. ad Solitar. Baron. an. 347. Marca lib. 7. de Concord. c. 3. Godefroy. vit. Athanaſ. lib. 6. cap. 1.*

(2) *Athanaſ. ad Solit. 819. epiſt. Cõc. Sardic. apud Athanaſ. c. 2. p. 761. apol. 2. 766. 767. Hilar. contr. Arian.*

(3) *Hilar. in fragm.*

ris judicia, ubique, odio atque formidini erant, primò trepidare; mox conqueri apud Constantium; tergiversari; causare angustiam temporis à Julio cõstituti: sed quoniam, volente Constantio, eundum fuit, (1) Musonium comitem, & Hesychium ordinis militaris, milites, atque alia secum ferentes, quæ bello magis, quàm concilio usui esse solent; multaque præterea, in itinere, inter se consultantes, eo demùm bellico apparatu, Sardicam ingressi sunt. Verùm ubi exploratum habent, Sardicæ omnia ritè, ac ex ordine Religionis procedere; neque arma ibi, sed jura solùm valitura; nunquam induci potuerunt, ut concilio sese (2) adiungerent; sed in æde regia, seorsum à Patribus, sese continuere, intenti machinationibus, plurimaque quotidie in deliberatione versantes.

(1) *Athanas. ad Solitar. p.* 818. *apol.* 2. 754. 755.

(2) *Athanas. ibid.*

32. Itaque Osius, (3) desperatis Eusebianis, cum reliquis Patribus initium Concilio fecit. Confirmata in primis Julii sententia, pro Athanasio, Marcello, & Asclepa: tùm, in Gregorium virum sanguinum, & dolosum, cæterosque alienarum Ecclesiarum usurpa-

(3) *Hilar. adversf. Arian. & in fragm. Athanas. apol.* 2. *ad Solitar. Theodoret. l.* 2. *c.* 6.

tores,graviùs consultum est: notati Eusebiani, scissique demum ab societate fidelium. De Fide motum nihil; censuere siquidem Patres,Nicænâ Synodo abundè Fidei, ac Religioni consultum fuisse: illam dumtaxat sartam, integram, inviolatamque retinendam: quæ causa est potissima, quamobrem haud alterum à Nicæno, id Concilium haberi soleat. Plurima tamen, ad corrigendos malos mores,Eusebianorum culpâ, in Ecclesiæ disciplinam illapsos, editis Canonibus, ea Synodus ordinavit: (1) præsertim verò, quoniam Eusebiani ea Jura interturbare visi fuerant, quæ à Christo,per Apostolorū profecta Principem,perpetuò in Romana Sede quieverant;quibusq;sublatis,ire præcipitem Ecclesiā necesse foret;visum fuit Patribus optimum factu,supremum Judiciorum arbitrium,à Christo in Petro, Romæ tributum, eâ natâ occasione lucucentiùs explicare; (2) ejusdemque Beati Petri honorare memoriam, à perditis sectatoribus, in Successore Julio,violatam. Igitur quòd eò arrogantiæ processissent Eusebiani,ut pendente Romæ Athanasii judicio, Gregorium intruderent

(1) *Vide infra cap. 5. in Concil. Sardicens. & p. 2. polem. dissertat.* 1.

(2) *Canon.* 3. 4. 5.

rent in Sedem Alexandrinam, eâ causâ Canonem Synodus edidit; nefas esse, vertentibus judiciis, de Episcopis exauctorandis, in eorûm Sedem subrogare alios, ante latam, ea de re, ab Episcopo Romano sententiam: item quòd jidem Eusebiani, per insolentiam, jactaverant, non oportuisse à Romano Pontifice Tyria, & Antiochena ipsorum acta rescindi, ob eam rem Synodus declaravit, liberum esse cuicumque, appellare Romanam Sedem; etsi fortè gravati ab ordinariis Judicibus, Romam recurrant, habere Romanum Episcopum in potestate, aut eorum causam per se cognoscere, aut dare Judices, quos voluerit: sanctè de omnibus, sapientissimèque in Sardicensi Concilio consultum, atque decretum est.

33. Sed (1) Eusebiani perpetuò factiosi, Sardicâ repentè Philippopolim discedunt: ibique Conciliabulo inter se inito, rabie veluti correpti canes, Sardicæ Statuta mordent, dilacerantque: his contraria decernunt: iteratisq; maledictis in Julium Pontificem, atque Romanam Sedem, in apertum Schisma præcipitant: denique Fidei quandam

(1) *Epiphan. hæres. 73. Hilar. Fragm. Sozzom. lib. 3. Aug. l. 3. cont. Crescon. c. 34. lib. 4. c. 44.*

formulam adornant, multò sceleratissimam, & consutam Arianismo: eaque omnia impia decreta spargunt in vulgus, sub arrogato nomine Sardicensis Concilii: iisque perfuncti facinoribus, in Orientem, longè ferociores, quàm venerant, sese proripuere.

(1) *Athanas. ad Solitar. 280. Sozom. l. 4. c. 1.*

34. Eo (1) in reditu Eusebiani, dum transirent per Thraciam, nacti Lucium sanctissimum Hadrianopolis Episcopum, quem veteribus odiis prosequebantur, illum, gravi catenâ collo vinctum, obligatisque post terga manibus, aliisque diris modis excruciatum, necarunt: multos præterea, in eadem Provincia, Presbyteros occiderunt, quòd eorum recipere communionem noluissent: nullamque Orientis partem exinde siverunt quietam esse. Parte alia; Sardicæ (2) restitutis Episcopis, Concilii beneficio uti non licuit; namque illos, armis, atque terroribus, Imperii sui finibus, Constantius Imperator arcebat: qui Eusebianorum ductu, dispositis per civitates custodiis, dederat in mandatis, ut si quis eorum clandestinum tentasset reditum, captus illicò necaretur. Ob eam rem (3) Athanasius, per duos adhùc

(2) *Athanas. ad Solitar.*

(3) *Athanas. Apol. 1.*

adhuc annos, moram in Occidente traxit; partim Nessi, quæ Thraciæ Civitas erat haud ignobilis,& Magni Constantini Patria ab aliquibus credita: partim Aquileæ apud Constantem Occidentis Imperatorem. Ita Sardicensis quoque Synodus, tametsi non mediocrem indè utilitatis fructum, & Christiana tunc Respublica, & omnis deinde posteritas ceperit; ad sanitatem tamen Eusebianorum mentibus injiciendam, tentata frustrà fuit: tàm fœda morbi ejus indoles, atque natura erat.

35. Sed quem hactenus de *Ariana* conjuratione sermonem habui, idcircò longiùs produxi, & licentiùs fortasse, quàm compendiolum adornanti par erat; vt ejus involutissimæ Iliadis utcumque adumbratam imaginem, suo velut in lumine collocarem; speciemque ejus rei, obscurè minùs offerrem lectoris animo. Quæ postea evenere ab Sardicensi Concilio, ad Gratiani, atque Theodosii tempora, summa brevitate percurram: pleraque omittam: pauca vix tangam: nec nisi per summa capita legentis animum circumducam.

36. Sardicenses (1) Patres, ne quid relin-

(1) *Athanas. ad Solitar. Theodoret. l. 2. c. 6. Ruffin. lib. 1. cap. 19. Baron. ann. 348. Hermãt. Vit. Athan. l. 6. c. 9.*

relinquerent intentatum, Vincentium Capuæ, & Eufratam Coloniæ ad Constantium legatos miserunt; qui rogarent Imperatorem, ut quæ Sardicæ Concilium ritè, & ex Religionis regula statuisset, ea in Oriente, ipsius beneficio valere, obtinereque possent. Hos eosdem suo quoque nomine Constans ad Constantium legavit: addito Salieno viro clarissimo, spectatæque fidei, atque pietatis, cui literas ad fratrem dedit efficacissimas, Regioque animo plenas: se impensius ab eo petere Athanasii reductionem; id nisi impetraret, certum sibi esse fixumque, Alexandriam cum exercitu proficisci, ut Athanasium in Sede sua propriis manibus collocaret. Constantius, (1) Fratris metu paulò sanior factus, Athanasium iterum ac tertiò per literas, (2) & legatione quoque adornatâ, satis honorificè revocavit; cunctantem etiam extimulans, uti reditum maturaret in suam Ecclesiam, quam Idolorum cultores, Gregorio haud ita pridem internecione deleto, metu, ac tyrannide liberaverant.

(1) *Athanas. ad Solitar. p. 84. Socrat. l. 2. c. 18. Idem Athan. ad Solit. p. 823. 827.*
(2) *Quæ extant apud Athanas. apol. 2. p. 769. 770.*
(4) *Athanas. apol. 1. 676. apol. 2. 770. ad Solit. 823.*

37. Athanasius, (3) qui nihil sine autho-

authoritate consilioque Romanæ Sedis movere consuéverat, ubi omnia sibi ad reditum tuta fore intellexit, Aquileja Romam se contulit; debitis officiis prosecuturus Episcopum, & Ecclesiam Româ profectus, cùm Julii ad Ecclesiam Alexandrinam restitutoriis litteris, (1) primò appulit Antiochiam, ubi (2) longos cum Constantio sermones fertur conseruisse; atque ab eodem accepisse perpetuę pacis securitatem, Regiâ fide interposita, cum sacramenti religione; Indè in Ægyptum, lætissima ejus reditus præeunte famâ, contendit; dùm transiret per Palestinam, Hierosolymis ingenti plausu est exceptus (3) à S. Maximo ejus Urbis Episcopo; qui Synodum celerrimè advocavit, ut tanti viri communionem, quantâ posset celebritate reciperet; deque illius reditu, per synodicas literas, Ecclesiæ Alexandrinæ gratularetur: Alexādriam denique Athanasius, octo annos desideratus, pervenit; cui obviam ex urbe, ac finitimis regionibus Episcopi, Sacerdotes, matronæ, virgines, pueri; examina etiam Monachorum, ex intimioribus solitudinibus, atque turma-

(1) *Quæ extant apud Athanas. apol. 2.770. & in histor. Socratis l. 2. c. 18.*

(2) *Athanas. apol. 2. & ad Solitar. Ruffin. l. 1. c. 19. Socrat. l. 2. c. 18. Sozom. l. 3. c. 19.*

(3) *Athan. apol. 2. 774. ad Solit. 825. Socrat. l. 2. c. 19*

tim Populi procedebant,ut triumphantem velut exciperent, ac reducis Patriarchæ manum deoſcularentur: Tunc plebs paſtoris ſui aſpectu recreata diuturnas lacrimas abſterſit;luctumq; Alexãdrina Civitas,recepto patre,depoſuit. Tunc (1) Epiſcoporum viſæ multitudines in Athanaſii communionem ſponte cõfluere:multi prætereà mortales, quos in partes Arianorum torrentis impetus abripuerat, è perfidiæ fluctibus emerſere: Urſacius ipſe atque Valens, Arii populares veteres atque famoſi, pœnitentia ducti (fluxâ tamen, ac minimè diuturna) cùm apud Romanum Pontificem, tùm apud Athanaſium ſeſe ipſi retexuere. Pax demùm,Fides, Sanctitas Athanaſii magni reditu in Oriente refloruere:interim Euſebianorum animos noctu, diùque invidia devorabat. Verùm non finis ille malorum, ſed interruptio quædam, ac brevis veluti reſpiratio fuit: nam Conſtantii levis animus, Euſebianorum arbitrio turpiter mancipatus, jis impellentibus, ad ingenium paulò poſt rediit: iterumque, violata fide, ac ſacramenti religione calcatâ, exagitare Athanaſium, Catholicos

(4) *Athan. ad Solitar. & apol. 1. ibid. Theodoret. l. 2. c. 9.*

pre-

premere, Nicænamque Fidem pessum habere cæpit.

38. Inter (1) hæc, Occidentis Imperium; Magnentii conjuratione, ex inopinato, erumpente, fædissimè ardere visus est: ea civilis flamma Constantem optimum Principem, optimèque de Religione meritum, primo juventæ suæ robore, alieno Christianæ Reipublicæ tempore, miserè absumpsit. Romanum quoque Pontificem Julium, virum Sanctissimum, pro Ecclesiarum pace, intentissimâ operâ laborantem, post annum à Constantis obitu, mors occupavit. Liberius Petri Sedem obtinuit, vir equidem fortis, ac rerum humanarum contemptor; homo tamen, ut reliqui, ex Adami luto profectus; ut mirum non sit, si humanis casibus obnoxius aliquando fuisse, hac ipsa in historia memoretur. Is (2) primò, etsi falsis Eusebianorum accusationibus præventus, secùs de Athanasio sentire visus fuerit, ubi tamen, octoginta Orientalium Episcoporum litteris, de omni re certior est factus, ejusdem Athanasii communionem, atq; tutelam, acriter, fortissimèque suscepit.

(1) *Hieron. Chron. Aurel. Victor. Eutrop. Zosim. l. 2. Socrat. l. 2. cap. 20. Sozom. l. 4. c. 1.*

(1) *Lucifer. Calar. Hilar. fragm. Athanas. ad Solitar. 833.*

Con-

Constantius, sublato Fratre, debellatoque Magnentio; cæterorumque conjuratorum deletis armis, utroque Imperio potitus est. Tunc levem Principis animum, aspirantis fortunæ aura multò extulit insolentiùs; scintillamque omnem (si qua superérat) bonæ mentis extinxit; namque primò, immemor mortalis conditionis, (1) *Æterni* sibi nomen adscivit; (2) Eusebianis, ea in re, usus assentatoribus; qui, quam Filio Dei eripere nitebantur æternitatem, eam mortali fluxoque tribuere, nihil pensi habuerunt: tùm eam animo concepit (3) amentiam, Fratri omnia mala obvenisse, ob studium Catholicorum; sibi contra, rebusque suis è Cælo descendisse felicitatem, ob tutelam Arianismi; qua demùm obcæcatus opinione, constituit animo, sub Arianæ perfidiæ jugum Occidentem simul & Orientem subjungere; Athanasium quamprimum jugulare; delere genus omne Catholicorum: tàm facili negotio in amentiam felicitas humana degenerat.

(1) *Ammian. Marcellin. lib.* 15.
(2) *Athan. de Synod.*
(3) *Lucifer. Calarit. de reg. Apost.*

39. Igitur ea in sententia obfirmatus Constantius; vulgari edicta, indicique omnibus (4) jubet: Placere *Æternitati*

(4) *Hilar. adverſ. Arian. & ad Constant.*

tatis suæ, uti Episcopi ex omni Mundo in Athanasium subscribant: iidem, atque ubique simul Populi Arianorum recipiant communionem: qui dicto audientes minùs forent, ii compertum habeant, exiliis se, proscriptionibus, atque suppliciis omnibus affectum iri. Ita cōflatus turbo est insectationis ejus, quæ omnium, ab hominum memoriâ, crudelissima proditur: qui turbo, solutus in fulmina ac tempestates, in Occidentem simul & Orientem incubuit; omniumque ferè vastitatem tulit Ecclesiarum. Ea insectatio Occidentales corripuit primùm in Gallia, in conventiculo Arelatensi; (1) mox in Italiæ visceribus, per occasionem Mediolanensis Conciliabuli: utrobique Constantius exules egit Occidentalium Episcoporum præstantissimos; Paulinum Trevirensem, Mediolanensem (2) Dionysium: tùm Eusebium Vercellensem, Luciferum Calaritanum, Hilarium atque Pancratium Liberii Papæ Legatos; qui suamet virtute, & formidato Pontificis nomine, pro Fide & Athanasio, contra torrentem Arianorum, atque iniquam Principis voluntatem brachia direxe-

(2) *Hilar. ibi.*

(3) *Athanas. ad Solit. 835. 842. Hilar. cont. Arian. Lucifer pro Athanas. l. 2. Hieron. Chronic.*

rexerant: iisque gravidus furiis, atrocibusque consiliis, per illud tempus, videbatur Imperatoris animus, ut nemini obscurum foret, Occidentem universum, Constantis præsidio vacuum, brevi Ariani furoris, sub eo Principe, prædam futurum.

(1) *Athanas. ad Solit. pag.* 832.

40. Sed (1) Eusebiani sic existimabant, obnoxium sibi fore Terrarum Orbem; si Liberius, cujus maxima virtus, & summa esset in Ecclesia potestas, in suas partes traheretur. Itaque Constantio persuadent, ut Æternitatis suę potentiam omnem eò convertat, ut illius animum in primis factioni paret: In ejus Episcopi authoritate momentum rerum situm esse; in quamcumque partem inclinaverit Romanus Pontifex, post illum Ducem Ecclesiam universam ituram: illud robur aut flecti, aut frangi oportere. Tum verò periculosiùs in capite vulnerari cæpit religio.

(2) *Idem ib.*

Constantius (2) Mediolano, ubi tunc moram faciebat, Eusebium Eunuchum (de cujus ingenio malo pravoque, pauca supra memoravimus) Romam cum muneribus legat, qui Liberium modis omnibus in Imperatoris sententiam, ac

vo-

voluntatem trahat. Ubi Romam venit infamis ſemivir, apprehenſa Liberii manu, *annue Auguſto*, inquit, *ſubſcribe in Athanaſiū, accipe munera, quibus te æternus noſter Imperator proſequitur*. Indignatus ad hæc Pontifex, negat aut ſpe, aut prece, aut pretio induci poſſe Chriſti Vicarium, ut eum virum damnet, cujus integritas, tot experimentis, & quæſtionibus manifeſta, in medio jam eſſet poſita; & quem præſentem ipſa eadem Romana ſedes tanta nuper celebritate abſolviſſet: nunquam futurum, ut Euſebianorum genus perfidum, ſceleratumque, Romano Epiſcopo utatur aut perfidiæ ſocio, aut ſcelerum ſuffragatore. Tùm (1) Eunuchus, deſperans muneribus poſſe violare virum æqui, juſtique tenaciſsimum; ſpirans minas, atque furorem, è colloquio diſceſsit; munera Imperatoris in Principis Apoſtolorum Templo ſuſpendit. Liberius contra ea re cognitâ, æditưis aſperrimè caſtigatis, Conſtantii munera extra Templum, liberrimâ fortitudine, projicit.

(1) *Idem ib. & ſeq.*

Hæc ubi reſcivit Imperator amens irâ, extremum facinus aggreditur: (2) Me-

(2) *Idem ib.*

Mediolanum duci Liberium jubet. Quo intempesta nocte abducto in luctum Roma repentè abiit: & facta est quasi vidua domina gentium. Tunc nutare Petri stabilis sedes, ipsaque Fides tremere, veluti è suo cardine, visa est. Mediolani (1) Constantius iterum Pontificis animum pertentat: libertimè repugnantem, exulem (2) Beroeam pellit. Felix (3) in Romanam sedem intrusus est. Tum (4) etiam Osium Cordubensem aggreditur Imperator; suggerentibus Arianis; eumque senem ætate, famâ, gloria gravissimum, tùm virtute, rebusque gestis ubique clarum, ab Hispania, per summos labores, sæpiùs abductum, frustraque sæpiùs tentatum, in urbe Sirmio, exilii quodam genere, detineri jubet. Atque hæc in Occidente agebantur.

41. Eodem tempore, Eusebianorum arbitrio, Oriens Universus agitabatur. Athanasium (5) quæsitum ad necem, dirisq; modis exagitatum in fugam agunt: cujus fugæ deinde Sanctus Episcopus scripsit apologiam: Georgium (6) Cilicem, è summis fortunæ, ac vitæ sordibus eductum, nutritum sceleribus hominem,

(1) *Ammian. l. 15. Athu. ad Solitar p.* 835

(2) *Idem Athanas. ibid. Theodoret. l.* 2. *c.* 13.

(3) *Hieron. Chron. Ruffin. l.* 1. *c.* 22. *Sozom. l.* 4. *c.* 23. *Socrat. l.* 2. *c.* 19. *Theodoret. l.* 2. *c.* 14.

(4) *Athanas. ad Solit. pag.* 837. 841.

(5) *Athanas. apol.* 1. *pag.* 689. 690. *ex protestat. Popul. Alexādr. apud eund. p.* 867. *de fuga. p.* 716. *Sozzomen. l.* 4. *c.* 8.

(6) *Greg. Nazianz. or.* 31. *Gregor. Nyss. l.* 1. *cont. Eunom. Ammian Marcel. l.* 22. *Athan. ad Solit.* 844. 861. *de Synod.* 880 *91* 1. *contra Arian. de fuga, &c. Sozom. l.* 3. *c.* 6. *l.* 4. *c.* 7.

minem, ad omne facinus projectissimum, impium, inurbanum, illiteratum, furti reum,& ea causa profugum, ingenio,crudelitate,moribus,Gregorio longe pejorem, in Athanasii locum substituunt: Alexandrinam Ecclesiam, atque urbem, igne ferroque vastant: insectationes,per nefarios Pręfectos, Duces, & Comites,Diogenem, Syrianum, Heraclium, Faustinum, Cataphronium, atque alios, horrendum in modum integrant: Ægyptum totam, aliasque Orientis Provincias, luctu, funeribusq; miscent:scelera sceleribus; cædes cædibus cumulant. Hoc passu tempestate illa, Orientem simul, & Occidentem perfidia,& vastitas peragrabant.

42. Hic verò novus rerum ordo sese mihi panderet, scribendumque plurimum foret, cùm de Ursacio, ac Valente in deterius prolapsis; tùm de Photino, rebusque Sirmii gestis; atque de Arianismi fœdo, numerosoq; in Arianos meros,Semiarianos,& Macedonianos divortio:præterea de Aëtio & Eunomio, & Eudoxo, & Acacio, aliisque ejus generis portentis plurimis: ad hæc de tragædiis involutissimis, mirisque

casi-

casibus, per illud tempus, earumque rerum causâ, in Oriente excitatis: Verùm eorum aliqua ad sequens caput rejicio; alia prætereo; namque brevitatis mihi præ rebus omnibus, habenda ratio est.

43. Quæ autem post hæc evenerint vix possum commemorare; cum eorum funestissima recordatio, admiratione pariter, ac dolore, defixum animum teneat. Nam, tot sceleribus, tantoque Catholicorum sanguine, non dum expleta Constantii sævitia, iterum majoriq; impetu (1) Osium Syrmii, Liberium in Beroea exules aggreditur: Conciliorum Præsidem Osium, senio laboribusque confectum, cruciatibus indignum in modum torquet: Summum (2) Dei Sacerdotem Liberium, ærumnis omnibus urget; tantaque scelerati Principis violentia fuit, ut hæ Religionis columnæ solidissimæ, non sine magno motu generis humani, concuti visæ sint: Eo enim premente, primò viribus, mox animo debilitati, tandem memorabili humanæ imbecillitatis exemplo, altissimo Dei judicio, fortes Israel * ciciderunt. Osii casus præcessit, stupente Terrarum Or-

(1) Sulpit. Sever. l. 2. Athanas. ad Solit. 841. apol. 2. 807. Socrat. l. 2. c. 26. Sozomen. l. 4. c. 11.

(2) Hieron. Chron. Athan. ibid. Hilar. contr. Arian. Baron. ann. 357. Godofroy vit. Athan. t. 2. lib. 8. c. 5.

Orbe; paulò post Liberii defectio est consecuta; ad cujus ruinæ strepitum, Ecclesia tota contremuit. Alii quoque per idem tempus, pejori casu, sed minori fragore, conciderunt.

44. Sanè Osii casus multò gravis, ac miserabilis fuit; namque ad eam fidei formulam demisit animum, quæ in urbe Syrmio (1) secundò instructa, atque Ursacii ac Valentis additione (2) pejùs cumulata, omnium sceleratissima proditur: quę fidei formula (3), Usiæ, ac tam Homousii, quàm Homoeusii mẽtionem fieri vetabat: quin etiam, Patrem majorem, Filium subiectum statuebat: quibus deliramentis, mera Arii insania haud obscurè continebatur: quamobrem jure ab Hilario, *Osiana blasphemia* ea vocari formula consuevit. An subscripserit Osius in Athanasium? res mihi obscura esse videtur: an ab eo casu emerserit? duplex fama est: quidam (4) negarunt, contendentes, in perfidia obstinatum miserè periisse: nos contra, (5) Athanasio, & (6) Augustino acquiescimus, qui erexisse se Osium, atque in Ecclesiæ sinu, & societate diem objisse sæpius, præclarissimèque testantur.

(1) *Consule Godefridum Hermãt. ibid.*

(2) *Hilar ad Constant.*

(3) *Extat etiã apud Hilar. de Synod. cujus meminere: Athan. de Synod. pag. 902. 903. Socrat. lib. 2. c. 29. Epiphan. hær. 73.*

(4) *Marcellinus, & Faustinus Luciferiani apud Hermãt. Vit. Athan. t. 2. l. 8. c. 4.*

(5) *De fuga p. 704. apol. 2. pag. 807.*

(6) *Lib. 1 cõst. Parmen. c. 4. 5. & 8.*

45. Quod ad (1) Liberium pertinet sic accepimus. Cum Beroeæ exilij tędio, annorumque pondere, ac metu intentatæ mortis miserè pressus, Romæ desiderio irrequietus arderet: cùmque his undis æstuantem (2) Fortunatianus Aquileæ, ac Demophilus Beroëæ æternùm execrandi, vehementiùs aggrederentur; fædus tandem cum Arianis, pro libertate, ac reditu, victus animo pepigit: tum Beroëâ Syrmium reductus, ibi malè pactam fidem, vulgatis etiam ea de re litteris, pejus exoluit: subscripsit in Athanasium, demisit se in communionem Arianorum, oblatamque à Demophilo fidei formulam, non ea manu, qua Constantii munera extra templum projecerat, obsignavit:

(1) Athanas. Apolog. 2. pag. 807. Hieron. chron. Hilar. cont. Arian. Sozzomen. Socrat. &c.

(2) Hieron. de Scriptorib. Eccl. cap. 97. Hilar. ibid.

46. Sed quod attinet ad fidei (3) formulam à Liberio receptam, longè alia ea fuit ab Osianâ, & ab illis omnibus, quas Athanasius recenset; sed ex tribus formulis conflatam illam, probati scriptores memorant: ex eâ nimirum, quæ contra Paulum Samosatenum, & eâ quę in Æncænijs Antiochiæ, & ea demùm quæ apud Syrmium contra Photinum pridem prodiderant. Sana quidem ac planè

(3) Consule Dionysium Petavium.

planè recta ea formula videri potuit, si verborum dumtaxat habenda ratio foret; nam errorem continebat nullum, eo solum nomine flagitiosa, quòd in ea Homousij mētio, silentio premeretur, tametsi ut illa erant tempora, eo ipso in silentio momenti multum inerat. Sed Liberius etsi Homousion, cōcordiæ causâ dissimulaverit, aliam tamen ab illo fuisse professionem exhibitam, author est Sozzomenus; quâ professione eos damnabat, qui Filium non (1) οὐσίᾳ καὶ κατὰ πάντα similem Patri dicerent. Multa de Liberii lapsu turbant scriptores novi, quorum sententiis excutiendis, haud illibenti animo immoratus fuissem; sed non erat hic locus. Duo interim apud se statuat lector: alterū in Liberio (quidquid deliquerit) non Romanum Pontificem, pro munere primæ Sedis agentē; sed hominem tantùm pro fluxa mortalium conditione, peccasse: alterum, hunc ipsum hominem Liberium (2) erectum casibus suis, veritatis tutelam iterum suscepisse, & postquam Romam rediit, ad pristinam quoque animi fortitudinem rediisse: nam postea, quoad vixit, pro fide ac Religione

(1) *Substantia, & per omnia similem.*

(2) *Theodoret. l. 2. c. 17. Athan. Hilar. cont. Arian.*

ne tuenda, contra eosdem Arianos, magna fortiaque, atque præclara multa gessit.

47. Sed quoniam in eiusmodi formulas noster incidit sermo, pauca de his indicare, non abs re iudicaverim. Plurimas, viginti annorum spatio, Ariani ediderunt; obliquas, varias, ac sæpè posteriores prioribus adversantes. Undenas in libro de Synodis Athanasius memorat; quibus ex aliorum scriptorum monumentis tres, vel etiam plures accedunt aliæ: Sed in his omnibus, Consubstantialis, aut prętermissa mentio, aut vetita, aut etiam damnata erat: nam eò demùm cunctæ spectabant, ut Homousii fidem, ac simplicitatem Nicænæ professionis, perpetua oblivione contererent. Qui plura de his velit, Dionysium Petavium subtiliùs de iisdem rebus disputātem adeat: instituti nostri ratio, longiùs nos progredi, minimè patitur.

48. Constatius, (1) post Syrmiensem triumphum, de magnis Ducibus Liberio, & Osio relatum, Basilio Ancyrano (tunc Semiarianorum principe) hortatore usus, Generale Concilium, per causam

(1) *Athanas. de Synod. Hilar. Sozzom. Theodoret. l. 2. c. 21.*

ſam maximè Anomæorum, eorumque qui merum Arianiſmum profiterentur, fieri juſſit. Nam, eo tempore, Arianiſmum (quod antea innuimus) inteſtina bella diſtraxerant, & Conſtantius Semiarianorum tunc ſtudioſior, meris Arianis adverſabatur. Id Concilium poſt plurimam deliberationem, varioſque caſus, eodem tempore, diviſim tamen, ac diverſo loco initum eſt. Occidentales, numero quadringenti, Arimini convenerunt: Orientales (1) Seleuciæ; numero ſexaginta ſupra centum. Seleuciæ (2) conventus, Arianis meris, atque Semiarianis inter ſe perpetuò digladiantibus, totus in altercationem abiit. Occidentales (3) Arimini, quandiù integra ipſis deliberatio fuit, ſanctè omnia decreverunt; poſtquam verò Conſtantii (4) juſſu, liberè decernendi poteſtas erepta eſt, intentata vis, atque incuſſi, terrores per Taurum Præfectum, omnes ferè præcipites acti, à priſtina fortitudine, atque ſententia defecerunt. *Tunc* (vox fuit Hieronymi) *ingemuit* (5) *Terrarum Orbis, & ſe Arianũ eſſe miratus eſt*, tantiſque ſucceſſibus elata ſuperſtitio, Terræ Cœloque viſa eſt inſultare.

(1) *Athanaſ. de Synod.* 869 870. *Sever. Sulp. l.* 2. *Hilar. de Synod. &c.*

(2) *Athanaſ. ibid.* 880. *Epiphan. hær.* 73. *Socrat. l.* 2. *c.* 32. *Sozzom. l.* 4. *cap.* 21.

(3) *Athanaſ. ibid.* 874. *Sulpic. Sever. l.* 2. *Theodoret. l.* 2. *c.* 15. *Sozzom. l.* 4. *c.* 16.

(4) *Hilar. fragm. Athanaſ. ad Afr. p.* 934. *Sulpic. Sever. ibid. Libell. Fauſt. & Marcellin. &c.*

(5) *Hieronymi hiperbole.*

 49. Poſt

49. Post hæc, Dei ultio, quæ lentò quidem, sed certo gradu nocentes sequitur, Constantium occupavit (*) qui Mopsucrene, quod Oppidum in radice Tauri Montis positum est, aut veneno (1), uti auctor est Nazianzenus, aut febri (2) quod alii putant, sublatus periit. Illum (3) in exitu vitæ perfidiæ ac scelerum ritè pænituisse, ejusdem Nazianzeni sententia esse videtur: cui tamen sententiæ, cùm Athanasii (4) de Constantio scripta repugnant, tum etiam illud obstat, quod morti proximus Imperator, ab Evozojo pessimo Arianorum baptizari (5) maluerit: argumentum sanè ingens superstitionis non abjuratæ:

50. (6) Defuncto Constantio, Imperium obtinuit Apostata Julianus. (7) Tunc disiectis parumper nubibus, brevis quædam serenitas mortalibus illuxit. Nam novus Imperator, pulsos à Constantio Episcopos, ad pompam simulatæ clementiæ, loco restituit. (7) Tùm Athanasius magnus, è solitudine & latebris, ingenti omnium plausu, tertiò rediit in sedem suam; quæ vacua, & libera erat, nam invasorem Georgium

* *Anno* 361.

(1) *Nazziaz. orat.* 3. *p.* 68.

(2) *Ammian. l.* 21.

(3) *Nazziaz. orat.* 21. *pag.* 389.

(4) *De Synod. p.* 907.

(5) *Socrat. l.* 2. *c.* 37. *Philostorg. l.* 6. *c.* 6.

(6) *Ammian. l.* 22.

(7) *Epiphan. hæref.* 68. *Socrat. l.* 3. *c.* 4. *Sozzom. l.* 5. *cap.* 7. *Gregor. Nazzianz. orat.* 21.

gium, post natos homines scelatissimũ, Idolorum cultores, quemadmodum olim Gregorium, non ita pridem, jugulaverant. Tunc Alexandria in primis, & reliquæ pariter Orientis urbes, Ecclesiæque, sanctorum Episcoporum reditu, admodum sunt recreatæ. (1) Redux Athanasius, Concilio Alexandriam convocato, varia percussit hæresum capita, sapienterque omnia composuit temperavitque, quæ temporibus apta viderentur: sua integritas fidei, & suus rediit Religioni color: (2) fracti parumper Arianorum animi, compressa ferocia: ac ut ipso (3) Nazianzeni dicto utar: Imperavit Deus ventis, tempestas cecidit, tranquillitas facta est. Verũ hæc paucorum mensiũ fuerunt induciæ; pax solida longè adhuc aberat. Pœnituit siquidem Julianum, eò usque Christianorum sanguine abstinuisse, tandiùque siuisse quietè vivere Galilæos. Itaque certus, Imperium omne, Idolorum servituti, subigere: omnia repentè, armis terroribusque miscere cœpit. (4) Athanasium in primis Alexandriâ pellit; ad cædem designat persequiturque, & fugientem quidem

(1) *Ruffin. l. 1. c. 27. Socrat. ibid. Theodoret. l. 3. c. 2.*

(2) *Socrat. l. 3. c. 3. Sozomen. l. 5. c. 7.*

(3) *Orat. 21.*

(4) *Iulian. ep. 26. Theodoret. l. 3. c. 5. Ruffin. l. 1. c. 33. Socrat. l. 3. c. 11.*

jam oppreſsiſſet, niſi obuios ſicarios, vir ubique magnus, ſolertiſsima quadam (1) reſponſione luſiſſet: tum in Orientem univerſum flammas iniecit; indeque incendia, proſcriptiones, exilia, cædes, & ubique mala extiterunt. Sed mox Juliano ſublato, brevi admodũm intervallo denuò (2) reſpiravit Eccleſia, ſub Joviano Catholico pioque Principe. Sed Joviano poſt paucos menſes vitâ defuncto, mala revixere; nam qui in oriente ſucceſsit Valens, perfidiâ & crudelitate, aut par, aut pejor Conſtantio fuit.

(1) *Sozzom. lib. 5. cap. 1.4. Socrat. l. 3. c. 11. Theodoret. l. 3. c. 5.*

(2) *Ruffin. l. 2. cap. 1. Sozzom. l. 6. c. 3. Athan. Greg. Nazianz. Socrat. Theodoret. &c.*

51. Poſtquam Valens Orientis Imperium ſuſceperat, Liberius Romæ (*) deceſsit; Eccleſia Damaſo datur. Hic maximus Pontifex primam curam adiecit ad Orientalem Eccleſiam; cuius extrema calamitas, ſupremæ manus vim atque operam poſtulabat. Cum (3) Orientalibus, de rebus omnibus, per litteras cœpit agere: legationeſque ad eoſdem pro tempore, ac neceſsitudine adornat: tùm (4) Concilium Romæ cogit, ibique, Urſacium, & Valentem bis rebelles, perpetuò infames gravi ſententia notatos damnat: eaque in

primis

* *Anno 366.*

(3) *Theodoret. l. 2. c. 17.*

(4) *Athanaſ. ad Afros. pag. 931.*

primis consulit, atque decernit, quæ ad afflictam, in partibus Orientis solis, erigendam, confirmandamq; Religionem, opportuna magis viderentur. Eodem tempore Athanasius, quem Jovianus, summis honoribus ornatum, restituerat, rebus in Ægypto, cœterisque ditionis suæ Provincijs, componendis pari solertia operam dabat: eâque tranquillitate usus, quæ post Juliani cędem consecuta fuerat, & quam nullus adhuc flatus turbaverat, digna Athanasio magno, atque præclara multa faciebat. (1) Amplissimam quoque Synodum habuit Alexandriæ; quæ Synodus, & vulneratum Nicænæ fidei honorem, fractumque robur consolidavit, & Pontificem Damasum, de omni statu rerum, datis literis, certiorem fecit. Ita per initia novi Regni, Damasus Romæ, Athanasius Alexandriæ, alij quoque viri Sanctissimi, in alijs Orientis partibus, pro rebus restituendis laborabant intento studio, atque conjunctâ operâ.

(1) *Idem ib.*

52. Nec interea quieti erant Ariani. Valentem, quem antea in Arianismum Dominica uxor induxerat obsident, capiunt: Eudoxi præsertim operâ, notissi-

tissimâ famâ hominis, qui adeo sese in Valentis gratiã infudit, ut ab eo Ariano, cœcus Imperator, lustrali fonte mergi voluerit. Tùm aqua illa, sacra quidem, sed malè sparsa, transversam baptizati Principis mentem, magis ad superstitionem accendit; inductæque jamdiù per uxorem flammę, novum veluti alimentum fuit. Namque statim cum ipso Baptismate, acerbissimum Valens, erga cultores Nicænæ fidei, suscepit odium; eosque tandiù, malis omnibus, exagitare Sacramento decrevit, donec catholicorum genus omne, aut vi extirparet, aut excideret ferro. Verùm quominùs fax illa erumperet in catholicorum perniciem, Bellum Goticum obstabat; neq; enim furias omnes exerere, nec sevire pro ingenio sibi posse videbatur, curis militaribus impedita crudelitas; quare Valẽs, ut omnibus Imperij viribus Christo bellum moveret pacem cum Barbaris composuit. Hinc iterùm tempestas in Oriente: Sanctorũ exilia, verbera, cruciatus, Urbium direptiones, luctus Ecclesiarum, sanguis, incendia, cædes.

53. Interea Magnus Basilius, qui

ante

ante hoc tempus, privatam vitam atq; virtutem colebat, procul negotijs curisque publicis, aut Monachus in solitudine, aut Presbyter in Patria; laborantique Orienti, precibus magis ad Deum fusis, quàm operâ prestò fuerat; Eusebio Episcopo Cæsareæ defuncto, Cæsareensi Ecclesiæ præficitur. Tum propiùs publicæ utilitati admotus, pro Religione, ac salute Orientis, cũ Athasio magno, cæterisque fidei propugnatoribus conspiravit. Eidem Athanasio, datis literis, author fuit, ut cum Romano Episcopo, & occidentalibus de afflictissimis orientalis Ecclesiæ rebus, in primis ageret: ab ijsdem, datis literis, adornatisque legationibus, auxilium consiliumque peteret: idque Orientis nomine faceret, cujus antesignanus, & pater esset. Spem omnem orientalis Ecclesiæ, in Romana Sede sitam esse; quamcumque illa de fide, ac de hæresibus sententiam pronunciaverit, hanc populos omnes religiosissimè amplexuros; in ea authoritatem, in ea veri falsiq; regulã, in ea tãdem pręcipuã divini Numinis præsentiam esse. Tùm ipse quoque literas mittere, legationesque

nesque frequentissimè tùm solus, tùm una cum alijs Orientalibus ad Damasū instituere; vicissim accipere, unà laborare; nunquam quiescere. Ita eo tempore, præ cœteris omnibus, divinus hic Triumuiratus, Damasus in Italia, Athanasius in Ægypto, Basilius in Cappadocia Orientalem Ecclesiam sustentabant, ne ad Valentis impetum rueret.

54. At Valens, qui jam gladium eduxerat, atque multorum Sanctorum cædibus cruentaverat, ubi de Basilio audivit, quod Episcopus esset factus, & Imperatoris incæpta audacter moraretur, ad eam arcem expugnandam signa movit. Virum aggreditur per Modestum Prætorio Præfectum, hominem sceleribus exercitatum, & notissimum crudelitatis ministrum: qui cùm, Cæsaream profectus, Basilium conuenisset, & in scopulum se incidisse intelligeret, de successu desperans, destitit ab incæpto. Imperatorem docet, Basilii flectendi, spem penitùs nullam esse. Valens ea fama motus, & admiratione magis viri, quam ira correptus. Cæsaream, haud iniquo animo, proficiscitur; eò ubi pervenit, templum adit: offert

offert munera Ecclesiæ : in communionem Catholicorum parumper descendit: adeo ut quādam bonę mentis scintillam concipere visus sit. Verùm post paulò, ijs omnibus evanescentibus (nebulæ enim erant) atque in deterius Arianus Princeps repentè præcipitans, exilij sententiam adversus Basilium apud se statuit; quam tamen sententiam quò minus subscriberet, ostento primùm filij, repentè morbo percussi, deindè fracti calami prodigio, prohibitus est. Igitur, cùm suo malo didicisset Valens, nulla vi expugnari posse Basilium, in ea desperatione Cappadociâ discedit, atque aliò furorem suum vertit.

55. Hic libenti animo commemorarem, qui tunc sermones Basilio intercesserint cum Modesto; qui, cùm ejus viri divina responsa, & plenam animi orationem obstupescens, inter admirationem, & iram quereretur, *neminem se offendisse, qui tanta dicendi libertate cum Modesto usus foret*, celebratum illud accepit à Basilio responsum: *nondùm fortasse in Episcopum incidisti*: Tùm etiam libens narrarem, ut Valens

Cæsa-

Cæſareæ Templum ingreſſus,cùm Baſilius ſacris operaretur, ibi primùm germanam Eccleſiæ faciem cognoverit: ut ad ſpeciem illam, non antea viſam, Religionis, defixus animo hæſerit: ut mox immoti Epiſcopi majeſtate perculſus, ſacro metu corripi, ac totis artubus contremiſcere viſus fuerit: ſed ea res longiùs me ab incæpto traheret.

56. Deſperato itaque Baſilio,in alias partes fuſus Valentis furor, ad inſtar turbidi torrentis, concitatiſſimo curſu, atque cruentis fluctibus, per Orientem univerſum ferebatur; plurimas regiones,igne ferroque vaſtans; atque miſeros Catholicos,exilijs,proſcriptionibus, cruciatibus, cædibus, ærumniſq; omnibus involuens: Sed in Antiochiã maximo impetu irrupit; indè in Syriam univerſam; tùm ſeſe in alias finitimas Provincias,magno fragore,majori ruinâ exoneravit.

His tempeſtatibus,ſolus propè Athanaſius in portu eſſe videbatur; qui in magnâ Eccleſiæ, ac ditionis ſuæ tranquillitate,alieno magis, quàm ſuo aut ſuorum periculo laborabat. Ea res mirum in modum Arianos urebat, qui

Atha-

Athanasio incolumi nil unquam è re suâ futurum sperabant. Ob eam causam Valentem acriùs extimulant; ne quem primum opprimi oportuisset, tamdiù quietum sinat: In Athanasio, ejus Belli summam sitam esse; nisi eo superato, victoriam nullam fore: eodem infenso animo esse Athanasium in Arianos, quo semper antea fuerat; eodem animo esse debere Arianos in Athanasium, quo semper antea fuissent. In illum iram omnem atque impetum conuertendum esse. Imperator, (1) qui ejusmodi stimulis minimè indigebat Alexandrinæ urbis Præfecto jubet, ut exulem Athanasium pellat. Ea re commota est Alexandria Urbs tota: plebs conuenit, obstat, ardet; seditio imminet. Tunc Præfectus, metuens tempestatem periculi popularis, Valentem de motu Ciuitatis per literas monet; interim nil gravius in Athanasium deliberat; plebs in eâ expectatione parumper quiescit. Sed Athanasius, vel quòd de insidijs divinitùs esset monitus, vel quòd ex eo tumultu inuidiam sibi timeret, clàm fugit, atque in sepulcro patris quatuor menses delitescit. Id ubi Populi animad-

(1) *Sozzom. l.6. 12. Socra. l.4.c.13. Ep. hær.68. Ruffin.lib.2.c.12*

maduertunt, cùm abſentiam Paſtoris pati non poſſent, & Epiſcopi deſiderio majorem in modum eorum animi pertentarentur, periculoſiùs quàm antea moveri cœperunt. Quare Valens re maturiùs conſiderata imperat, uti Athanaſius petenti populo, avidæque plebi reſtituatur. Ita Valens Athanaſium, & Baſilium, quos maximè perditos voluiſſet, ſalvos relinquere coactus eſt: adeò mortalium conſilia, & cæcos Principum conatus, Divina Providentia, quę omnia moderatur, eludit.

57. Et quidem divini Numinis conſilio factum eſſe arbitror, ut Athanaſio Magno hæc inſperata tranquillitas exiſteret; ut qui vitam omnem inter fluctus, ac tempeſtates duxiſſet; mortem tandèm in ſinu tranquillitatis obiret. Nam mihi Deus ſic Athanaſii tempora diviſiſſe videtur, quaſi vitam labori, mortem quieti deſtinaſſet. In eo igitùr interjectæ pacis, otio breviſſimo, fulmen Arianiſmi, robur fidei, admiratio Sæculorum Magnus Athanaſius vitâ, laboribuſque defunctus * eſt. Ad quem virum, omnium opinione majorem exornandum, ea laus Apoſtoli appoſita

in

(1) *Saocrt. l. 4. c. 16 Theodoret. l. 4. c. 18. Sozzom. l. 6. c. 18. Cyril. ep. 1. Ruffin. lib. 2. c. 7.*

(*) *Anno* 371

in primis mihi videtur esse: *Plus omnibus laboravit, fidem servavit, cursum consumavit*. Tum Ecclesiam Alexandrinam Petrus suscepit; quem Athanasius moriens Episcopum designaverat. Orientalis Ecclesiæ onus, postquam prima columna, morte, subducta est, iu Occidente Damasi, in Oriente Basilii, & Nazianzeni humeris, incubuit.

58. Post hæc, Alexandrinæ Ecclesiæ pax omnis, iterum turbata; expulsus Petrus; Lucius nequissimus homo, vi & armis intrusus: tùm iterum sanguine cędibus, turbine, atque procellis, obvoluta civitas Alexandria. Valens, quamvis eo tempore bellum Gothicum instauratum fuisset, nil tamen, de instituto crudelitatis cursu vestigium flexit: in omnem Orientem, ad Catholicorum perniciem tempestates, naufragia, incendia, atq; ruinas tulit; nec priùs furori finem, quã vitę fecit. Quare Arianismi plusquã civilis calamitas, usq; ad annum 378. in Oriente producta est: quo tempore, in clade Gothica (quâ, post Cannensem, Romanis nulla funestior.) scelestissi-

Tyrannus absumptus igne, periit.

Tunc Gratianus, & mox Theodosius religiosissimi Principes Ecclesiam Orientalem recrearunt: atque lacrymas, luctumque à Catholicorum oculis absterserunt. Tunc pax rediit; Religio valuit; Arianismus ruit: cujus, etsi quędam malè relicta germina superfuerint, robur tamen excisum concidit ab radice.

59. Hic autem cursus fuit Arianę conjurationis; quæ nata sub annum 320. extincta verò in Oriente sub annum 380. sexaginta annos, quæ justa est hominis ætas, ibidem vixit. Ab exordio sui, usque ad Concilium Nicænum, flamma, & contentio videri potuit: à Concilio Nicæno usque ad Constantini obitum, contagium veluti ac pestilentia; per sinuosos flexus doloso gradu serpens: postea verò, sub Constantio, Juliano, ac Valente, naufragium, ruina, vastitas. Eam Basilius, Navali bello comparavit, intempesta nocte, concitatoque mari commisso: Athanasius tempestati, Oceanique fortunæ: Nazianzenus incendio. Illam alii cum turbine atque

pro-

procellis: alii cum torrentibus contulerunt. Mihi verò, sæpiùs cogitanti, ea Orbis Terrarum perturbatio, expressa Inferorum imago, ubi nullus est ordo, videri solet.

Hactenùs de Ariana conjuratione, cujus, qui seriem cursumque noverit, is demùm de omni statu orientalis Ecclesiæ, eo tempore qualis fuerit, intelliget. De cæteris rebus, quæ ad Arianismum spectare videntur, mox lector, ex iis quæ subiiciam, certior fiet.

ARGUMENTUM CAPITIS II.

De aliis quibusdam Orientalibus ejus temporis Hæresibus, & Schismatibus.

DE *Arianis & Eusebianis: quodnam discrimen, quæve conjunctio inter utrosque intercesserit. De Arianis meris, & Semiarianis: deque numeroso ejus sectæ divortio. De iis, qui merum Arianismum, aliis erroribus cumularunt, & primùm de Aëtio. De Eunomio. De Aërio. De Psathyrianis, ac Dulianis. De Apollinari ac Dimeritis. Prima hæresis semina contra Primatum Romanæ Sedis. De aliis quibusdam ejus temporis fœdissimis hæresibus. De Marcello Ancyrano. De Photino, sive Scotino. De Euchaitis, sive Precatoribus.*

De Schismatibus *ejusdem temporis. De schismate Meletiano. De quatuor schismatibus Alexādrinis. De schismate Audianorū. De schismate Catholicorum Antiochensium. De Meletio & Paulino: indicantur prima rudimēta schismatis inter Occidentem, & Orientem: Sanctus Gregorius Theologus Nazianzenus*

nus Occidentis authoritatem tuetur: irridet quorundam Orientalium vanitatem, qui Occidenti Orientem attepon ebant. Fidei regula, cum hæresum Anathematismis, à Pontifice Damaso Orientalibus missa recitatur.

ARGUMENTUM CAPITIS III.

De malis, quibus eo tempore premebatur Orientalis Ecclesia, ac de ejusdem facie lacrimabili.

VITIA *Hæreticorum, præsertim Arianorum indicantur. Quàm nefandis sceleribus violarentur Ecclesiæ ab Arianis occupatæ. Ecclesiæ disciplina ab iisdem hæreticis eversa. Licentia portentosa, pro libidine dogmatizandi. Crudelitas hæreticorum. Quàm scelerati homines Episcopatum gererent primarum Sedium. Quæ monstra in Ecclesiis ab hæreticis prædicarentur.*

CALAMITATES *Catholicorum. Persecutiones sub Constantio, Iuliano, & Valente. Specimen persecutionis sub Valente exhibitum à Nazianzeno. Descriptio Arianæ persecutionis, à Basilio Ma-*

gno missa ad Romanum Pontificem. Facies lacrimabilis orientalis Ecclesię: comparatur hæc à Basilio bello navali: navalis pugnæ descriptio pulcherrima iisdem Basilii verbis exhibetur.

Alia Mala, *quibus eo tempore, tùm Catholici, tùm Hæretici orientales premebantur. Persecutio Saporis Persarum Regis, fames, tempestates, bella externa, & civilia, terrarum motus immanissimi. Terremotus Nicomediensis descriptio ab Ammiano; eo motu etiam nova Roma labefactata fuit. Terremotus Alexandrinus ab eodem Ammiano descriptus: adeò vehemens fuit, ut naves, impetu Maris actæ, tectorum culminibus insederint: ejus terremotus γενέσια, idest natalitia, quotannis ab Alexandrinis christianis celebrari solita. Alius terremotus subvertit Nicæam; è cujus ruina Sanctus Cæsarius, Nazianzeni frater, divinitùs evadit: ejus terremotus occasione, Sanctus Ephræm Syrus pulcherrima oratione, Orientales ad pœnitentiam est cohortatus; ejus orationis pauca verba indicantur.*

AR-

ARGUMENTUM CAPITIS IV.

De Concilio Nicæno Magno.

Oncilium Nicænum dictum à Nicæa: qua in Provincia, & in cujus Episcopi ditione ea Civitas esset posita? Ad id Concilium cogendum S. Silvester Pontificiam authoritatem; Constantinus imperialem operam, contulerunt. Causa ejus Concilii, tempus, numerùs Episcoporum: Mysterium ejus numeri ab Ambrosio detectum. Omnium Patrum nomina, curiosè olim ab Epiphanio collecta, temporum injuria perierunt. Aliqua tamen supersunt, & indicantur. Pro S. Silvestro Osius, Viton, & Vincentius interfuerunt. Cur tres fuerint R. P. Legati? Cur Osius Concilio præfuit? Arianarum partium Episcopi. Arius ipse adfuit. Ejus Concilii Patres nullum expensarum incommodum subierunt: omnia præstitit Constantinus. Cur hic ejus Concilii author dictus fuerit? Patrum lętitia, & gratulatio cùm omnes convenissent. Ante initum Concilium, omnes in Ecclesiam convenientes gratias Deo ritu solemnissimo egerunt,

pro Ecclesiæ pace reparata. Constantinus se contulit Nicæam. Ejus Imperatoris religio summa, pietas, & liberalitas erga Patres. Habendi Concilii locum statuit Aulam ædium Imperialium bono affectu, sed malo exemplo. Qua die primùm Patres cōvenerint? Ordo sedendi: sublime solium in medio constitutum; & in solio liber positus Evangeliorum: quid ea re fuerit significatum? Qua modestia interfuerit, & quo loco sederit Constantinus? S. Eustathius Episcopus, apposita oratione Concilium initiavit: cur eæ partes Eustathio potiùs datæ? Eustathii orationem, alia oratione Constantinus excepit. Initæ consultationes. Ariana hæresis in quæstionem primùm deducta. Eusebianorum fraudes, Constantini prudentiâ irritæ. Quid Arius, quid Athanasius, quid Marcellus Ancyræ fecerint? Fidei quædam formula ab Eusebianis exhibita. Sententia Concilii adversus hæresim Arianam. Nicænum Symbolum ab Osio factum; eo Symbolo statuitur Filius Patri ὁμοούσιος *consubstantialis: tumultus Eusebianorum contra homousion. Reliquiæ Quartadecimanorum in eodem Concilio*

cilio

cilio extincta. Meletii schisma compositum. Confirmatus Romani *Episcopi Primatus. Definta Patriarcharum jurisdictio. Restituta Ecclesiæ disciplina. Solutum Concilium: ejusdem Concilii litera. Literæ Constantini ad Ecclesias. Acta ejus Concilii ferè omnia interiere. Qui supersunt viginti Canones, neque omnes sunt integri. Collectio arabica Canonum Nicænorum. Alia quædam innuuntur in eo Concilio agitata.*

ARGUMENTUM CAPITIS V.

De aliis ejusdem temporis Conciliis, atque Conciliabulis in Oriente celebratis.

CONCILIA *undecim, temporum ordine indicantur: Antiochenum, Alexandrinum, Sardicense, Hierosolymitanum, Alexandrinum aliud, Alexandrinum tertium, Tyanense, Antiochenum aliud, Alexandrinum item quartum, Antiochenum tertium, Antiochenum quartum. Horum Conciliorum tempus, causa, locus, delibera-*

tio-

tiones, & si quid aliud habeant, magis memoriâ dignum brevissimè indicantur.

CONCILIABULA *tria supra decem memorantur. Antiochenum, Tyrium, Hierosolymitanum, Constantinopolitanum primum, Constantinopolitanum secundum, Antiochenum alterum, Philippopolitanum, Ancyranum primum, Seleuciense, quod quandam habuit cum Ariminensi conjunctionem, Constantinopolitanum tertium, Lampsacenum alterum, atque Nyssenum. Horum etiam Conciliabulorum indicantur brevissimè, tempus, locus, causa, deliberationes, & si quid aliud in iis fuit memorabilius.*

ARGUMENTUM CAPITIS VI.

De Viris Sanctitate illustribus, qui eo tempore in Oriente floruerunt.

D*E Sancto Athanasio Magno. De S. Gregorio Nazianzeno Theologo. De S. Basilio Magno. Exordia S. Ioannis Chrysostomi: horum Sancto-*

rum

rum ortus, interitus, & gesta quædam chronologicè, & extra ordinem indicantur. Tùm de aliis mentio fiet juxta ordinem Patriarchatuum, & præcipuarum Ecclesiarum.

SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ALEXANDRINO. *De Sancto Alexandro, de Petro, De Timotheo Episcopis Alexandrinis.* De *S. Potamone, De S. Paphnutio, de S. Frumentio Episcopis, & Confessoribus. De Martyribus ditionis Alexandrinæ. De S. Secundo Barcæ Presbytero. De S. Euthichio Subdiacono Alexandrino, Sociisque Martyribus. De Sanctis Monachis ejusdem Patriarchatus Alexandrini. De Sancto Paulo primo Eremita. De S. Antonio Magno. De S. Pachomio. De SS. Serapione & Ammonio. De S. Syncletica solitaria. De aliis Monachis Mart. & Conf.*

SANCTI VIRI EX PATRIARCHATU ANTIOCHENO. *De S. Eustathio, de S. Meletio, de Paulino Episcopis Antiochenis. De aliis SS. Episcopis Martyribus, & Confessoribus ditionis Antiochenæ. De S. Eusebio Samosateno. De S. Spiridione, de S. Iacobo Nisibeno, de S. Eprhæm Dia-*

Diacono Edesseno. De S. Barsa Episcopo Edessæ, aliisque plurimis Confessoribus Edessenis, quorum pulcherrimum facinus memoratur. De SS. Iuventio, & Maximino. De S. Artemio. De S. Publia Matrona. De S. Asclepa Sebasteno, aliisque Martyribus. De quibusdam solitariis Antiocheni Patriarchatus. De S. Simeone Stilita. De S. Iuliano Sabba. De S. Aphraate, de S. Moyse.

SANCTI VIRI EX PALAESTINA. *De Sanctis Machario, Maximo, & Cyrillo Episcopis Hierosolymitanis. De S. Epiphanio. De Sanctis Macario, Asterio, & Irenione.*

SANCTI VIRI AB EXARCHATU HERACLEENSI preſertim Conſtantinopolitani. *De Sanctis Alexandro, & Paulo Episcopis Constantinopolitanis. De Sancto Eutropio, de S. Lucio, de SS. Martyrio, & Marciano. De Sanctis octoginta Martyribus Constantinopolitanis.*

SANCTI VIRI AB EXARCHATU PONTICO. Cognatio Sancti Gregorii Nazianzeni Theologi. *De S. Gregorio Nazianzeno Theologi Patre. De S. Nonna Theologi Gregorii Matre. De S. Cæsario Gregorii Theologi Fratre. De S. Gorgonia Theo-*

Theologi Gregorii Sorore. De aliis quibusdam Gregorio Theologo sanguine junctis. De Nicobulo Gregorii Neptis marito.

Cognatio Sancti Basilii Magni. *De S. Macrina Basilii Magni Avia. De S. Basilio Patre. De S. Emmelia Basilii Magni Matre. De S. Macrina Basilii Magni Sorore. De Naucratio Basilii Magni Fratre. De S. Gregorio Nysseno Basilii Magni Fratre. De S. Petro Basilii Fratre natu minimo. De aliis Basilio Magno sanguine junctis.*

Sancti Viri Ab Exarchatu Asiano. *De S. Nicolao Episcopo Myræ in Lycia. De S. Amphilochio Episcopo Iconiensi. De Optimo, viro laudatissimo Episcopo Antiochiæ Pisidiæ.*

ARGUMENTUM CAPITIS VII.

De Incrementis Christianæ Religionis per Orientales Regiones.

De Propagatione *Christianæ Religionis. Mulier captiva, Iberorum gentem, ejusque gentis Regem Bacurium, atque Reginam ad Christi*

fidem

fidem adducit. S. Frumentius captivus adolescens, Religionem fundat apud Æthiopes. Mavvia Regina, subjectique Sarracenorum pupuli, S. Hilarionis primùm, mox S. Mosis operâ, credunt. Zocomus Princeps, cujusdam Sancti Monachi ductu, Christianæ Religioni se addicit cum tota sua ditione.

De Cultu *Christianæ Religionis. Templa plurima Constantinus fundat in Oriente. Templum Resurrectionis. Templum Passionis. Templum* Sanctę *Crucis. Templa Nativitatis, & Ascensionis. Templum in Horto Gethsemanis. Templum Dei Visi ad Quercum Mambre. Dominicum aureũ Antiochenum. Templum Nicomediæ. Templum S. Luciani Martyris. Templum Apostolorum S.P. Templum Pacis S. P. Templum S. Michaelis Archangeli, dictum Michaelium. Alia Templa ab aliis per Orientem excitata. Cultus, ac divitiæ Templorum. De Idolorum casu. Eversa superstitio, Idololatria lege vetita. Templa Deûm diruta. Simulacra Gentium ludibrio exposita.*

De Gloria *Christianæ Religionis. Christi nomen duobus gręcis elementis*

cx-

expressum summam per Orientem gloriam abtinuit: eo nomine Regiæ frontes cohonestabantur. Quanto in honore idem nomen Constantinus Magnus habuerit. De gloria Crucis immensa. De Labaris. Forma Labari ab Eusebio descripta. Labarum unde dictum. A Iuliano sublatum, restituitur à Ioviano, deinde à Valente. De inventione Sanctæ Crucis.

ARGUMENTUM CAPITIS VIII.

De Monasticæ vitæ progressu, ac Sacrorum Rituum instauratione.

SENTENTIAE *quædam de origine Monachorum in veteri Testamento. Respuitur sententia Iacobi Boulducci de decem Monachorum sodalitatibus in veteri Testamento: neque probatur opinio Gelaleddini Sajuti Mahumettani, repetentis Monachorum originem à temporibus Moysis. Qua ratione Monachorum origo ad Eliam, & Eliseum sit referenda.*

SENTENTIAE *quædam de origine Monachorum in Testamento novo, ante*

Pauli

Pauli & Antonii tempora. Exemplum vitæ solitariæ Christus Dominus in Testamento novo primus exhibuit. Altiora consilia, Evangelicis libris disseminata, semina quædam fuerunt disciplinæ religiosæ de Monachis Alexandrinis à Divo Marco institutis. De Essenis. Ante Paulum & Antonium, Monachorum erant Cœnobia, licet non tàm crebra in Ægypto. Erant quoque qui solitariè viverent; non metu quidem persecutionum; sed studio vitæ perfectioris. Qui tamen aviam coleret solitudinem, ante Paulum innotuit nemo.

De Monasticae *vitæ progressu per Paulum, & Antonium post Nicænum concilium. Qua ratione solitariæ vitę Paulus fuerit institutor, & illustrator Antonius? Quibus initiis Antonius magnus vitam cœnobiticam instituerit, & propagaverit? Fœminæ quoque idem vivendi genus arripuerunt. Incredibilis Propagatio vitæ Monasticę per omnem Mundi regionem. Monasticam disciplinam Athanasius Magnus Romam intulit primus: unde in reliquas regiones occidentis Solis, Monachorum institutio manavit.*

Qui-

Quibus Potissimum *institutis, Monastica disciplina, eo tempore, contineretur; & quinam ante Basilium, Monachorum Regulas, in Oriente conscripserint?*

De Monasticae *vitę progressu, Basilii Magni operâ. Basilius monasticam disciplinam ab Ægyptiis, & Syris acceptam, in Ponti Regionem invexit. Extruxit Monasterium apud Iborim, quod primum fortasse fuit Basilianorum Cœnobium. Monachorum instituta in longè meliorem formam adduxit: ob eam rem Religiosorum ordinum author primus haberi solet. Composuit Monachorum regulas præclarissimas. Tota ferè posteritas Monachorum orientalium Basilii regulam est secuta: quo tempore Basilianus ordo in Occidentem devenerit? Basilii regula, omnium prima fuit in jure scripto probata: Quando & ubi eadem Basilii regula coli, observarique cœperit à fœminis?*

De Sacrorum Rituum Instauratione.

ARGUMENTUM CAPITIS IX.

De Orientalium ejus temporis obsequio erga Romanam Sedem, deq; Romanæ Sedis erga Orientales solicitudine.

DE obsequio Conciliorum Orientalium, eo tempore congregatorum erga Romanam Sedem. De obsequio Patriarchatus Alexandrini. De obsequio Patriarchatus Antiocheni. De obsequio aliorum Episcoporum orientalium. De obsequio S. Gregorii Theologi. De obsequio S. Basilii Magni. Proponitur geminus Basilii locus ex Epistola 52. Proponuntur tria Basilii loca ex epistola 70. Proponuntur item quinque Basilii loca ex epistola 74. De obsequio Imperatorum, qui Orientale Imperium, eo tempore administrarunt. De obseqnio ipsorum-met illius temporis hæreticorum orientalium. De Romanæ Sedis solicitudine erga Orientales. De solicitudine S. Silvestri Pontificis. De solicitudine S. Julii P. De solicitudine Liberii Pont. Demùm de solicitudine S. Damasi Pont.

AR-

ARGUMENTUM CAPITIS X.

De ſtatu litterario, atque Scholis Orientalibus.

Quæ tunc in Oriente prophanarum litterarum ſtudia vigerent? Cujuſmodi eſſe conſueviſſent, eo tempore in Oriente, ſacrarum ſtudia litterarum? De ſcriptoribus ejus temporis orientalibus. De Schola Cæſareenſi in Palæſtina. De Schola Alexandrina. De Schola Conſtantinopolitana. De Schola Athenienſi.

ROMÆ M.DCCVI.
Typis Joannis Franciſci Chracas.

Superiorum permiſſu.

